
KAMU YÖNETİMİ DEĞERLENDİRMELERİ

Editör: Doç.Dr. Samed KURBAN

yaz
yayınları

Kamu Yönetimi Değerlendirmeleri

Editör

Doç.Dr. Samed KURBAN

yaz
yayınları

2025

Kamu Yönetimi Değerlendirmeleri

Editör: Doç.Dr. Samed KURBAN

© YAZ Yayınları

Bu kitabın her türlü yayın hakkı Yaz Yayınları'na aittir, tüm hakları saklıdır. Kitabın tamamı ya da bir kısmı 5846 sayılı Kanun'un hükümlerine göre, kitabı yayınlayan firmanın önceden izni alınmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayınlanamaz, depolanamaz.

E_ISBN 978-625-8508-29-1

Ekim 2025 – Afyonkarahisar

Dizgi/Mizanpaj: YAZ Yayınları

Kapak Tasarım: YAZ Yayınları

YAZ Yayınları. Yayıncı Sertifika No: 73086

M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar/AFYONKARAHİSAR

www.yazyayinlari.com

yazyayinlari@gmail.com

info@yazyayinlari.com

İÇİNDEKİLER

Millet ve Milliyetçilik: Kavramsal ve Kuramsal Temeller Üzerine Bir Değerlendirme2

Serdar Kenan GÜL, Turan KÜÇÜK

Suçun Sosyo-Ekonomik ve Mekânsal Dinamikleri: Çorum İli Üzerine Bir İnceleme22

Eda Nur ATAÇ, Muhammet ATAÇ

İtfaiye Teşkilatlarında Su Kullanımı, Yönetimi ve Alternatif Yaklaşımlar Üzerine Bir Değerlendirme49

Sedat BARUTCU, Duran ANAYURT,

Emre Safa TENGİLİMOĞLU, Erdem SOYLU

"Bu kitapta yer alan bölümlerde kullanılan kaynakların, görüşlerin, bulguların, sonuçların, tablo, şekil, resim ve her türlü içeriğin sorumluluğu yazar veya yazarlarına ait olup ulusal ve uluslararası telif haklarına konu olabilecek mali ve hukuki sorumluluk da yazarlara aittir."

MİLLET VE MİLLİYETÇİLİK: KAVRAMSAL VE KURAMSAL TEMELLER ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME¹

Serdar Kenan GÜL²

Turan KÜÇÜK³

1. GİRİŞ

Millet ve milliyetçilik, içerdiği anlamlar, tarihsel kökenler ve kullanım biçimleri bakımından sosyal bilimlerin en tartışmalı ve çok yönlü kavramlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Bu kavramlar, yalnızca siyasal ve toplumsal süreçlerle değil, aynı zamanda kültürel, dilsel ve ideolojik bağlamlarla da yakından ilişkilidir. Türkçe’de tarih boyunca “millet” kelimesi, farklı dönemlerde farklı anlam yüklemeleriyle yaygın bir kullanım alanına sahip olmuştur. Cumhuriyet dönemiyle birlikte, özellikle Harf İnkılabı sonrasında, “ulus” kavramı da “millet”in eş anlamlısı veya tamamlayıcısı olarak literatürde yerini almıştır. Bu değişim, yalnızca dildeki modernleşme hareketlerinin bir sonucu değil, aynı zamanda yeni ulusal kimliklerin inşası ve devlet politikalarının yansıması olarak da okunabilir.

Batı dillerindeki karşılığı olan “nation” kavramının Türkçe yazında kullanımı da küresel ve entelektüel etkileşimler bağlamında bu tartışmanın önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca, Türkçe’nin tarihsel zenginliği içinde “kavim”, “budun” ve “urug” gibi kavramların da farklı dönemlerde ve bağlamlarda millet, ulus veya etnik toplulukları tanımlamak için kullanıldığı görülmektedir. Bu durum, millet kavramının hem tarihsel sürekliliğini

¹ Bu çalışma, Prof. Dr. Serdar Kenan GÜL danışmanlığında Turan KÜÇÜK tarafından Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde 2025 yılında tamamlanan “Cumhuriyet Sonrası Dönemde Türk Milliyetçiliği Yorumları: Erol Güngör ve Hüseyin Nihal Atsız Üzerinden Bir İnceleme” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Prof. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, skgul@kastamonu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4771-9202

³ Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü, turankucuk@ogm.gov.tr, ORCID: 0009-0003-6626-2396

hem de ideolojik ve toplumsal bağlamdaki dönüşümünü göstermektedir. Özellikle modernleşme süreci, ulus-devletin inşası ve milli kimlik tartışmaları bağlamında, millet ve milliyetçilik kavramlarının içerikleri daha da derinleşmiş ve çeşitlenmiştir (Özberk, 2019).

Bu çalışma, millet ve milliyetçilik kavramlarının tarihsel, kültürel ve ideolojik boyutlarını sistematik bir şekilde ele almayı amaçlamaktadır. Öncelikle, milletlerin ve milli kimliklerin oluşumunda belirleyici bir unsur olarak etnik kimlik ve milli kimlik kavramları açıklığa kavuşturulacak, bu kavramların birbirleriyle ilişkileri ve tarihsel süreç içindeki değişimleri değerlendirilecektir. Ardından millet ve milliyetçilik kavramları teorik ve kavramsal düzeyde incelenerek, modern ve tarihsel bağlamlarıyla birlikte kapsamlı bir değerlendirme yapılacaktır. Bu sayede, kavramların sosyal bilimler literatüründeki yeri, güncel tartışmalar ve toplumsal yansımaları ortaya konulacaktır.

2. ETNİK KİMLİK VE MİLLİ KİMLİK

Etnik topluluk veya grup, milletle yakından ilişkili bir kavramdır, ancak milletle özdeş değildir. Milletler, genellikle belirli bir vatan kavramına, siyasi ve hukuki yapılara, ekonomik bütünleşmeye dayanırken, etnik toplulukların bu niteliklere sahip olması zorunlu değildir. Etnik gruplar farklı coğrafyalarda dağınık halde yaşayabilir, ortak bir ekonomik düzen göstermeyebilir ve milletlerde olduğu gibi herkese eşit hak ve sorumluluk yükleyen bir yasal çerçeveye sahip olmayabilir. Bu nedenle millet, çoğu kez etnik toplulukların dönüşerek geliştiği daha ileri bir toplumsal form olarak değerlendirilir (Smith, 2016, ss. 70-71).

Anthony D. Smith (2013, s. 26), etnik toplulukların (ethnie) altı temel özelliğini şu şekilde sıralamaktadır:

- i. Ortak bir adın varlığı,
- ii. Ortak köken inancı,
- iii. Ortak geçmiş bilinci,
- iv. Paylaşılan kültürel özellikler,
- v. Belirli bir yurtla bağ,
- vi. Dayanışma ve aidiyet hissi.

Bu özellikler, bir topluluğun ne derece “ideal etnik tip”e yaklaştığını belirler. Smith ayrıca etnik toplulukları “ırk” kavramından ayırır; çünkü etnik kimlik biyolojik farklılıklardan değil, kültürel ve tarihsel bağlardan doğar (Smith, 2016, ss. 42-43).

Etnik kimlik, bir topluluğun tarihsel deneyimlerini, sembollerini, dilini, dinini ve kültürel değerlerini kapsar. Soy mitleri, ortak hafıza ve semboller, topluluk üyeleri arasında aidiyet duygusunu ve dayanışmayı güçlendirir. Bu bağlamda etnik kimlik yalnızca biyolojik kökenlere değil; geçmişten devralınan ortak anlatılara, kültürel pratiklere ve sembolik unsurlara dayanır (Smith, 1986, s. 45; Armstrong, 2018, s. 26).

Milli kimlik ise etnik kimliğin ötesine geçerek, siyasi, hukuki ve ekonomik bütünleşmeyi de kapsar. Milletler, ortak yurttaşlık bilinci ve yasal çerçeve üzerinden örgütlenir. Bu nedenle milli kimlik, etnik kimliğin kültürel ve tarihsel temelini korurken, modern devlet yapısıyla birleşerek daha kapsayıcı bir kolektif kimlik haline gelir.

Milli kimlik, milli kültürün bireysel ve toplumsal düzlemde tezahür eden üslubunu ifade eder. Toplumu ve bireyi, en yakın çevresinden başlayarak diğer benzer topluluklardan ayıran özgün niteliklerin bütünüdür. Bu farklılıklar, yaşam biçiminde ve değerler sisteminde kendini gösteren; kişiye ve topluma özgü özelliklerdir (Gökalp, 1997, s. 12). Bu bağlamda, millet olma bilincine ulaşmış her şahsiyetli toplumun varlığa, dünyaya, hayata ve eşyaya yönelik bakış açısı; düşünce ve varlık anlayışı ile yaşamın çeşitli tezahürleri karşısında geliştirdiği duygu, tavır ve davranış biçimleri özgün bir nitelik taşır (Yıldız & Demir, 2015, s. 16).

Sonuç olarak, etnik kimlik ile milli kimlik arasındaki ilişki, tarihsel süreklilik ve modern dönüşüm arasındaki dinamik etkileşimi yansıtır. Etnik kimlik, millet olma bilincinin kültürel ve tarihsel temelini oluştururken; milli kimlik bu temeli siyasal, hukuki ve toplumsal bir bütünlük çerçevesinde yeniden şekillendirir. Modern ulus-devletin inşası sürecinde etnik unsurların tamamen ortadan kalkmadığı, aksine milli kimliğin içeriğini zenginleştiren tarihsel bir hafıza kaynağı haline geldiği görülür. Dolayısıyla, çağdaş toplumlarda milli kimlik, hem ortak bir yurttaşlık bilincini hem de geçmişten devralınan kültürel çeşitliliği uzlaştıran bir üst kimlik işlevi görmektedir.

3. MİLLET/ULUS/NATION

Millet kelimesi, Türkçe'ye Arapçadan geçmiş olmasına rağmen, her iki dilde aynı anlamı taşımamaktadır. Türkçede “millet” kavramı, tarihsel süreç içinde giderek daha geniş ve derin bir anlam kazanmış; ulusal kimlik, toplumsal aidiyet ve kültürel birlik gibi kavramlarla yakından ilişkilendirilmiştir. Özdemir'e (2005, s. 19) göre, millet kelimesinin taşıdığı dini içerik, Türk dili ve milli kimliği açısından önemli bir konuma sahiptir. Arapça kökenli bir sözcük olmasına rağmen, Arap dilinde “millet” kavramı yerine daha çok “şa'b” terimi kullanılmaktadır. “Şa'b” kelimesi, “halk” ya da “topluluk” anlamlarını taşıırken, Türkçedeki “millet” kavramı tarihsel süreç içerisinde daha çok dinî ve kültürel bir içerik kazanmıştır. Bu durum, dil ile toplum arasındaki karşılıklı etkileşimin, kavramların anlam alanlarını dönüştürbildiğini göstermektedir. Sözcükler, toplumların kültürel kodlarını, inanç sistemlerini ve tarihsel deneyimlerini yansıtan sembolik göstergelerdir. Türkçede “millet” kavramının anlam genişliği, Osmanlı-Türk tarihsel tecrübesinin dil üzerindeki etkisini yansıttığı gibi, dilin yalnızca bir iletişim aracı değil; aynı zamanda kültürel, tarihsel ve toplumsal bir taşıyıcı olduğunu da ortaya koymaktadır.

Başlangıç dönemlerinde kavramsal çerçevenin tam olarak netleşmediği görülmekle birlikte, “nation” kavramının karşılığı olarak genellikle ümmet teriminin tercih edildiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda millet kavramı, başlangıçta daha çok dinî bir cemaati ifade etmek için kullanılmıştır. Ancak kavram etrafında yürütülen tartışmalar incelendiğinde, Osmanlı düşünürlerinin “nation” kavramını millet terimiyle karşılamayı amaçladıkları söylenebilir. Onlara göre, bir topluluğu homojenleştiren unsurlar-ortak çıkar duygusu ve ortak bir geçmiş bilinci-din bağı aracılığıyla şekillenmektedir. Bu nedenle, topluluğu bütünleştiren söz konusu nitelikler, millet kavramı üzerinden ifade edilmiştir. Buna karşılık, ümmet kavramı daha çok Osmanlılık düşüncesi çerçevesinde inşa edilmeye çalışılan politik ve kapsayıcı bağlılığı anlatmak üzere kullanılmıştır. Türköne'ye (2012, s. 217) göre, “İslam Milleti” biçiminde kullanılan bu terimin zamanla “Türk Milleti”ne dönüşmesi, yalnızca kavramsal bir içerik değişimi değil; aynı zamanda aidiyet odağının farklılaşması anlamına gelmektedir. Bununla birlikte, bu dönüşüm sürecine rağmen millet kavramı, temel bağlılık noktası olan İslam dinini ifade eden bir anlam katmanını korumaya devam etmiştir. Türköne'nin yorumuna göre, bazı kesimler bu bağı “millet” kavramı içinde muhafaza etmeye çalışırken, bu bağı reddeden çevreler ise ulus terimini tercih etmişlerdir.

Benedict Anderson ise ulusu “hayali bir topluluk” olarak tanımlar; çünkü bireyler, birbirlerini doğrudan tanımasalar da ortak bir aidiyet ve kolektif bilinç aracılığıyla ulusal bir kimlik hissederler (Anderson, 2016). Bu perspektif, ulusun sadece etnik kökenle değil, aynı zamanda paylaşılan semboller, bayrak, marş ve resmi dil gibi kültürel öğelerle inşa edildiğini göstermektedir (Tada, 2018).

Günümüzde Türkiye’de ulusalcılar ile milliyetçiler arasındaki temel fark, “ulus” ve “millet” kavramlarının kullanımındaki anlam farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Ulusalcılar, dini unsurları dışarıda bırakarak “ulus” terimini tercih ederken, milliyetçiler “millet” kavramını kullanarak bu unsura vurgu yapmayı sürdürmektedir. Bu bağlamda, kavramların tarihsel süreçteki dönüşümü ve bunun toplumsal aidiyet üzerindeki etkisi, güncel ideolojik ayrımların oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır (Özberk, 2019).

Milletlerin oluşum süreçleri, bu sürece etki eden çeşitli dinamiklerin her birinin farklı düzeylerde katkı sunduğu karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu nedenle, millet kavramına ilişkin tanımlar, her toplumun kendi tarihsel bağlamında öne çıkan unsurlara bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Her tanım, ilgili milletin veya milli kimliğin geçmişine ve geleceğine dair belirli bir unsur merkeze alarak açıklama sunarken, aynı zamanda homojenliği zedeleyebileceği düşünülen ya da önemsiz görülen unsurları dışarıda bırakabilmektedir. Yusuf Akçura, milleti aynı soydan, yani aynı ırktan gelen; fiziksel özellikleri ve dili ortak; benzer adetlere ve ahlaki değerlere sahip bireylerden oluşan bir topluluk olarak tanımlamaktadır. Akçura’ya göre bu bireyler, tarihsel birlik ve ortaklık bilinciyle menfaat ve duygularında uyum sağlamış; bu uyumu ise inandıkları temel değerler etrafında kaynaşarak güçlendirmişlerdir (Akçura, 2016, ss. 16-17). Akçura’nın bu yaklaşımı, onun Fransa’daki eğitim sürecinde benimsediği perspektifin bir yansıması olup, Fransız tipi milliyetçilik anlayışının etkilerini barındırmaktadır.

Akçura’nın (2016) millet tanımı, topluluğun homojenliğini ortak tarihsel deneyimler ve duygusal bağlılık unsurlarıyla pekiştirilmiş bir yapı olarak ele almaktadır. Bununla birlikte, bu yaklaşımda ırk ve dil gibi unsurların milletin oluşumunda temel belirleyici faktörler olarak öne çıkarıldığı görülmektedir. Söz konusu bakış açısı, farklı coğrafyalarda gelişen diğer millet anlayışlarından ayrılan özgün nitelikler taşımaktadır. Akçura’nın tanımı, homojen bir ulusal yapı vurgusu yaparken, aynı zamanda dönemin entelektüel ve siyasal ortamında etkili olan Fransız milliyetçiliği paradigmasının izlerini yansıtmaktadır. Bu bağlamda, millet kavramı, tarihsel, kültürel ve siyasal

bağlamlarda farklı biçimlerde yorumlanabilen dinamik bir toplumsal inşa süreci olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ernest Renan, Yusuf Akçura'nın millet anlayışından farklı bir perspektif ortaya koyarak, ırkın milletlerin oluşumunda belirleyici bir unsur olmadığını savunmaktadır. Renan'a göre, milletlerin teşekkül sürecinde ırksal etmenlerin herhangi bir belirleyiciliği söz konusu değildir. Bu iddiasını çeşitli örneklerle temellendiren Renan, Fransa'nın Kelt, İber ve Cermen kökenli unsurlardan; Almanya'nın ise Cermen, Kelt ve Slav topluluklarından oluştuğunu belirtir. Ona göre, İtalya etnografik açıdan en karmaşık coğrafyalardan biridir; zira bu bölgede Goluvalar, Etrüskler, Pelajlar ve Yunanlılar gibi birçok unsur iç içe geçmiştir. Benzer biçimde, Britanya Adaları da tam olarak ayrıştırılması güç bir Kelt-Cermen bileşimi olarak değerlendirilmektedir (Türküne, 2012, ss. 51-52). Renan'ın bu tespitleri, milletlerin oluşum sürecinde ırkın tek başına belirleyici bir faktör olmadığını vurgularken, tarihsel ve coğrafi çeşitliliğin bu sürece yön veren temel unsurlar arasında yer aldığını göstermektedir. Bu doğrultuda, millet kavramını kültürel, tarihsel ve kolektif bilinç temelli bir çerçevede ele alma eğilimi, Renan'ın düşünsel yaklaşımının belirgin bir özelliğini oluşturmaktadır (Renan, 2019; Sür, 2020, s.158).

Ernest Renan, ırk konusundaki görüşleriyle paralel biçimde, dil unsuruna ilişkin değerlendirmesinde de benzer bir yaklaşım sergilemektedir. Renan'a göre dil, bireyleri bir araya gelmeye teşvik eden, ancak zorlayıcı bir nitelik taşımayan bir unsurdur. Dil, insan topluluklarının kan bağı hakkında sınırlı ölçüde bilgi sunmakta; buna karşın, bireysel özgürlüğü zedelemeyen tarihsel bir oluşum olarak değerlendirilmektedir (Türküne, 2012, ss. 53-54). Bu perspektif, milletin teşekkül sürecinde dilin önemini tümüyle reddetmeyen, ancak onu kurucu veya belirleyici bir unsur olarak da görmeyen bir yaklaşım ortaya koyması bakımından dikkat çekicidir.

Max Weber de bu konuda Ernest Renan ile benzer bir perspektif benimsemektedir. Weber'e göre, millet, yalnızca aynı dili konuşan bireylerden oluşan bir topluluk olarak tanımlanamaz. Başka bir ifadeyle, dil, milletin varlığı açısından önemli bir unsur olmakla birlikte, tek başına belirleyici bir ölçüt değildir. Weber, millet olma iddiasının, çoğu zaman kitlelerin kültürel değeri olarak öne çıkan ortak bir dil düşüncesiyle birlikte ortaya çıktığını ifade etmektedir (Türküne, 2012, ss. 60-68). Bu yaklaşım, millet kavramının yalnızca dilsel birliktelik üzerinden değil, kültürel, tarihsel ve toplumsal unsurların etkileşimi çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla Renan ve Weber'in görüşleri, dilin milletin

oluşumundaki rolünü reddetmeden, onu tamamlayıcı ve bütünleştirici bir unsur olarak konumlandırmaktadır.

Ernest Renan, dinî bağların, günümüz anlayışıyla bir milletin oluşumu için tek başına yeterli bir temel oluşturamayacağını ileri sürmektedir. Ona göre, millet, manevî bir varlık ve bir tür ruhsal bütünlük niteliği taşır. Bu ruhu şekillendiren iki temel unsur vardır; biri geçmiş, diğeri ise bugün ile ilgilidir. Geçmiş, topluluğun sahip olduğu zengin ortak anılar mirasını ifade ederken, bugün, bireylerin birlikte yaşama rızasını ve bu mirası değerlendirme iradesini temsil etmektedir. Renan, milletin oluşumunda geçmiş ve bugünün bu birleşiminin kritik bir rol oynadığını vurgular. Ona göre, ortak acı, ortak sevinçten daha güçlü bir birleştirici etkisi olan bir bağdır; milli anıların çoğu yas ve kayıplardan oluştuğunda, bireyler belirli görevler üstlenmeye ve ortak çabalara yönelmeye teşvik edilir. Bu perspektiften bakıldığında, milletin varlığı, her gün yeniden onaylanan bir plebisit işlevi gören dinamik bir olgu olarak değerlendirilebilir (Türköne, 2012, ss. 55-57). Bu yaklaşım, millet kavramını tarihsel süreçler, duygusal bağlar ve kolektif bilinç ekseninde ele alan özgün bir analiz çerçevesi sunmaktadır.

Max Weber, millet kavramını tanımlarken devlete merkezi bir rol atfetmektedir. Weber'e göre, millet, üyeleri arasında güçlü bir duygusal birlik bulunan ve kendi devletini oluşturma eğilimi gösteren bir topluluktur (Türköne, 2012, s. 66). Bununla birlikte, Weber milletin bir devletin nüfusu veya belirli bir siyasal topluluğun üyeleriyle doğrudan özdeşleştirilemeyeceğini vurgular. Bu çerçevede, millet yalnızca siyasal bir organizasyonun uzantısı olarak görülmemeli; aksine, tarihsel, kültürel ve toplumsal boyutlarıyla daha geniş bir bağlam içinde değerlendirilmelidir (Türköne, 2012, s. 62).

Anthony D. Smith, Weber'in devlet ile millet arasındaki ayrımı destekleyerek, milletin bir devlet ile özdeşleştirilemeyeceğini savunmaktadır. Smith'e göre, devlet kurumsal faaliyetlerle ilişkili özerk bir yapı iken, millet daha çok tarihsel, kültürel ve toplumsal temellere dayanan bir topluluk türünü ifade eder. Devlet, belirli bir coğrafyada yasal zor kullanma ve sınır dışı etme yetkisine sahip bir kurumlar bütünü oluşturmaktadır. Buna karşılık millet, üyelerinin anavatanı ve kültürü paylaştığı, hissettiği ve yaşadığı bir topluluk olarak tanımlanır (Smith, 2013, s. 24). Bu yaklaşım, millet kavramının yalnızca siyasal bir perspektifle değil, aynı zamanda kültürel ve duygusal bir çerçevede ele alınmasının önemini ortaya koymaktadır.

Smith'e göre millet, tarihsel olarak köklü bir yapıya sahip olup, modern millet anlayışı, çok daha eski ve geniş bir etnik topluluğun mirasını devralmış ve dönüşüm geçirerek biçimlenmiştir. Bu çerçevede, millet, modern öncesi etnisitenin sembol ve mitlerini bir araya getirerek, bu tarihsel mirası modern bir toplumsal ve kültürel kimliğe dönüştürmektedir (Türköne, 2012, s. 79).

Köseoğlu, Ziya Gökalp, Mümtaz Turhan ve Erol Güngör gibi düşünürlerin perspektifini benimseyerek, milletin tanımında kültürü temel unsur olarak öne çıkarmaktadır. Ona göre, millet hem ontolojik hem de bilinçsel açıdan tarihsel bir olgudur; yani tarihsel süreç içinde oluşur ve aynı süreç içerisinde bireyler tarafından bilince çıkarılır. Köseoğlu'na göre millet, ortak bir kültüre sahip topluluk olarak tanımlanmaktadır. Kültür ise, en geniş anlamıyla, bir toplumun maddi ve manevi unsurlarıyla şekillendirdiği yaşam biçimini ifade etmektedir. Toplumun bu şekilde gerçekleştirdiği hayat tarzı, o milletin kültürünü ve nesnel milli kimliğini oluşturur. Bu süreç, belirli bir tarihsel bağlamda gerçekleşir ve milletin kimliğinin şekillenmesinde temel bir rol oynar (Özberk, 2019).

Bir topluluğun millet olarak tanınabilmesi için, toplumsal dayanışma ve kolektif kimlik temel gerekliliklerdir. Bununla birlikte, Calhoun'a (2012, ss. 5-6) göre, bu unsurlar yalnızca milletin asgari koşullarını oluşturur; tek başına bir topluluğu millet olarak tanımlamak için yeterli değildir. Milletler, yoğun toplumsal etkileşimler ve kurumsal karşılıklı bağımlılık ağları aracılığıyla bütünleşebilir; ancak ölçekleri gereği, her zaman kategorik kimlikler olarak kalırlar. Milliyetçi ideolojiler, cemaat ve aile retoriğini kullanarak topluluk aidiyetini pekiştirmeye çalışsa da millet, doğrudan kişilerarası ilişkilerden doğan daha küçük gruplardan açık biçimde ayrılır (Calhoun, 2012, s. 129). Calhoun'a göre, millet fikri, sözde özerk ancak küresel ölçekte sınırlı birey ile, küresel toplumsal düzenin veya düzensizliğin karmaşık güçleri arasında köprü oluşturabilecek birkaç kategorik kimlikten en merkezi olanıdır (Calhoun, 2012, s. 161). Bu çerçevede, millet yalnızca toplumsal ilişkiler ve aidiyet biçimlerinden ibaret olmayıp, birey ile toplumsal düzen arasında anlamlı bir arayüz işlevi de görmektedir.

Millet, bir etnik topluluk gibi, ortak mitler ve tarihî anılar çerçevesinde şekillenen bir topluluktur. Bununla birlikte, millet aynı zamanda teritoryal bir yapıya sahiptir. Etnik topluluklarda bir ülke ile olan bağ genellikle tarihsel ve sembolik düzeyde kalabilirken, milletlerde bu bağ fiziksel ve fiili bir nitelik taşır; milletlerin belirli yurtdışı sınırları ve coğrafi alanları vardır. Başka bir ifadeyle, milletler her zaman etnik unsurları temel alır; ancak, bir teritoryal

yurda dair ortak mit ve anılar olmaksızın milletleri kavramak mümkün değildir (Smith, 2016, s. 71).

Millet, doğrudan bir etnik toplulukla özdeş değildir. Her ikisi de ortak kültürel kimlik temeli üzerinde bazı benzerlikler gösterse de, etnik topluluklar genellikle siyasal bir göstergeden yoksun olup, tarihsel olarak belirli bir ülkeye fiilen sahip olmak zorunda değildir; birçok durumda halk kültüründen veya belirli bir toprak parçasından bağımsız olarak varlıklarını sürdürebilirler. Buna karşılık, bir topluluğun millet olarak tanınabilmesi için üyelerinin, anavatan olarak gördükleri bölgede uzun süreli ikamet etmiş olmaları gereklidir. Ayrıca, millet olmayı arzulamak, kendi halk kültürünü geliştirmek ve kendi kaderini belirleme iradesi göstermek de bu sürecin kritik unsurlarındandır (Smith, 2013, s. 26).

Etnik kültürün özgün yerel nitelikleri, bir milletin kendi milli ve seküler kültürünü inşa etmesine olanak tanır. Bu kültürel yapı, milleti diğer topluluklardan ayıran farklılıkları belirler ve kolektif kimliğin tarihsel ve toplumsal bağlamda sürekliliğini sağlamada temel rol oynar (Özberk, 2019).

Etnik kimlik yerine “ön milli bağlar” kavramını benimseyen Eric J. Hobsbawm, etnik kimlik ile millet arasında açık bir ayrım yapmaktadır. Hobsbawm’a (2014) göre, ön milli bağlar iki temel düzeyde incelenebilir. Birincisi, bireylerin günlük yaşamlarının büyük kısmını geçirdikleri yerel mekânları aşan, ortak inançlar, kutsallar ve ritüeller gibi yerel-üstü (supra-local) popüler kimlik biçimleridir; bu bağlar yerel sınırların ötesine geçerek, daha geniş topluluklar tarafından paylaşılan kolektif kimlik unsurlarını içerir. İkincisi, devletler ve kurumsal yapılarla doğrudan ilişkili olan, seçkin gruplar tarafından geliştirilen politik bağlar ve sözcük dağarlarıdır. Bu tür bağlar genelleştirilebilir, genişletilebilir ve popülerleştirilebilir nitelikte olup, modern milletin oluşumuna dair önemli unsurları taşımaktadır.

Hobsbawm, bu bağların modern milletle tamamen özdeşleştirilemeyeceğini vurgular. Bunun temel nedeni, modern milliyetçiliğin ayırtedici özelliklerinden biri olan belirli bir coğrafi-teritoryal politik örgütlenme birimi ile bu ön milli bağlar arasında zorunlu bir ilişkinin bulunmamasıdır. Ona göre, ön milli bağlar bir etnik soyun uzantısı olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte, modern milliyetçiliğin doğrudan bir ürünü olarak değerlendirilmemelidir (Hobsbawm, 2014, s. 65). Bu yaklaşım, modern milletlerin oluşum süreçlerini daha iyi kavrayabilmek için etnik kimlik ile ön milli bağlar arasındaki ayrımların titizlikle incelenmesi gerektiğini göstermektedir. Ayrıca, modern

milletlerin özgün nitelikleri ve politik örgütlenmelerle olan ilişkileri, ön milli bağların daha karmaşık ve yerel-üstü düzeydeki kolektif kimlik biçimlerinden türediğine işaret etmektedir.

Millet kavramını herhangi bir tek nitelikle tanımlamak mümkün olabilse bile, bu niteliğin, bir milletin üyelerine özgü ortak ve ampirik özellikler aracılığıyla ifade edilemeyeceği açıktır. Weber'e göre, millet kavramı esas olarak değerler alanına ait bir olgudur; bununla birlikte, bu grupların nasıl tanımlanacağı veya bu dayanışmadan hangi ortak eylemlerin doğacağı konusunda belirli bir ölçüt bulunmamaktadır (Türköne, 2012, s. 62). Bir milleti oluşturan unsurlar arasında soy, vatan, ekonomi, dil, kültür ve ahlak birliği öne çıkmakla birlikte, bu unsurlar her millettten aynı yoğunluk ve bütünlükte gözlemlenmez. Özberk'e göre ise, bu unsurlar modern milliyet fikrinin dinamiklerini şekillendiren temel taşlar olarak değerlendirilmektedir (Özberk, 2019).

Buna karşın, her milletin tarihsel ve toplumsal bağlamına bağlı olarak bu birliklerin farklı ağırlıklara sahip olabileceği veya bazı unsurların bazı milletlerde hiç bulunmayabileceği de gözlemlenmektedir. Nurettin Topçu, milletin oluşumunda soy, vatan, ekonomi, dil ve din birliği ile birlikte kültürel ve ahlaki bütünlüğün rolünü değerlendirirken, hiçbirinin yokluğunda milletin varlığından söz edilemeyeceğini belirtir. Bununla birlikte, bu unsurların her milletin yapısında eşit derecede etkili olmadığı ve bazı unsurların tamamen eksik olabileceği gerçeğini de vurgular (Türköne, 2012, s. 285). Pratikte, bir topluluğun millet olarak tanımlanabilmesi için belirli bir büyüklük eşiğini aşması gerekmektedir. Hobsbawm'a göre, bu sınıflandırmayı mümkün kılan üç temel kriter bulunmaktadır.

Birinci kriter, milletin mevcut bir devletle tarihsel bir bağa sahip olması veya kökenleri oldukça eskiye dayanan ve yakın geçmişe kadar uzanan bir tarihsel sürekliliğe sahip bulunmasıdır. Bu çerçevede, İngiliz, Fransız, Rus, Polonyalı ve İspanyol milletlerinin milli karakteristikleri üzerinde fazla tartışma yapılmamasının nedeni, bu milletlerin tarihsel süreç içinde devletleriyle büyük ölçüde özdeşleşmiş olmalarıdır. Millet ile devletin bu şekilde özdeşleşmesi, özellikle yabancı gözlemcilerin bir ülkenin halkını ve devletini doğal olarak birbirine bağlı olgular olarak değerlendirmesini kolaylaştırmaktadır.

İkinci kriter, yazılı bir milli edebiyatın ve resmi bir anadilin varlığı ile birlikte, yerleşik bir kültürel seçkinin bulunmasıdır. Bu durum, 19.

yüzyılda İtalyan ve Alman halklarının, henüz özdeşleşebilecekleri bir devlet olmasa bile, millet olma iddialarını meşrulaştırmalarına imkân sağlamıştır. Her iki örnekte de milli kimlik ile dil arasında güçlü ve belirgin bir ilişki gözlemlenmektedir. Ancak dikkat çekici olan, bu milli dillerin başlangıçta yalnızca sınırlı bir azınlık tarafından konuşulması ve halkın büyük kesiminin genellikle birbirini anlamayan farklı diller konuşuyor olmasıdır (Hobsbawm, 2014, s. 55).

Üçüncü kriter, milletin kanıtlanabilir bir fetih kapasitesine sahip olmasıdır. Hobsbawm’a göre, bir halkın kolektif varlık bilincine ulaşabilmesi için, emperyal bir halk olmanın etkili bir yoldur. Ayrıca, 19. yüzyılda yaygınlık kazanan ırk düşüncesi bağlamında, fetih yeteneği, bir sosyal türün evrimsel başarısının Darwinci bir göstergesi olarak da yorumlanmaktaydı (Hobsbawm, 2014, s. 55).

Anthony D. Smith, birtoplumun etno-tarihinin odak noktasındaki konumlanan “altın çağ” veya “altın çağ ideali”nin, milli kimliğin temel taşlarından biri olduğunu vurgular. Ona göre, bu ideal, etnik seçilmişlik inançlarında gözlemlenen enerjiye benzer bir işlev görerek, milli kimliğin oluşumu ve pekişmesinde önemli bir kaynak oluşturur (Smith, 2018, s. 235). Benzer biçimde Armstrong da “altın çağ” ve/veya “seçilmişlik” inancının, gerçekliği tartışmalı bir mit olsa dahi, milli kimliğin oluşumunda ve özgünleşmesinde kritik bir rol oynadığını savunmaktadır (Özberk, 2019). Bununla birlikte, bir milletin ya da başka bir kolektif kültürel kimliğin, zamansal olarak sıralanmış ve birbirini izleyen tabakalardan oluştuğunu doğrudan gözlemlemek güçtür; bu yapıyı incelemek araştırmacıların sorumluluğundadır (Smith, 2018, s. 231). Dolayısıyla, milli kimliklerin oluşum sürecinde tarihsel mitler, kolektif hafıza ve seçilmişlik inançları, etnik aidiyetin ötesinde bir anlam ve işlev kazandırmakta; bu da milli kimliğin dinamik yapısının, tarihsel ve kültürel unsurların sürekli etkileşimiyle şekillendiğini göstermektedir.

Millet/ulus kavramı bağlamında, Smith’in uluslar üzerine yaptığı tiplendirme özellikle dikkate değerdir (Smith, 2002, ss. 28-34). Smith’e göre, uluslar iki temel tipe ayrılmaktadır; teritoryal ulus ve etnik ulus. Teritoryal milliyetçiliğin dört temel özelliği bulunmaktadır. Bu yaklaşımda belirgin ve kesin coğrafi sınırlar esas alınır; bu sınırlar, devletin hem iç hem de dış bağlamda sınırlı ve tanımlı olduğunu göstermektedir. Egemen devlet, görev ve yetkileri bakımından belirlenmiş ve sınırlandırılmış bir yapıyı temsil eder; Smith’e göre, bu durum sınırlandırılmış bir devlet anlayışının varlığını ortaya koymaktadır.

Teritoryal milliyetçilik yaklaşımında, ulusu meydana getiren bireyler arasında renk, din, ırk veya cinsiyet temelinde herhangi bir ayırım veya ayrıcalık bulunmamaktadır. Ulus, bireylerin eşit hak ve yükümlülüklerle sahip olduğu yasal bir topluluk olarak tanımlanmaktadır. Tüm üyeler yasalar önünde eşit kabul edilmektedir; bu bağlamda, ulus aynı zamanda yasal kurumlar ve yasaların bütünlüğünü simgelemektedir. Teritoryal devlet anlayışında, ulusun birliği ve standardizasyonu ön plana çıkmaktadır. Bu milliyetçilik modeli, özellikle kendi sınırları içinde münhasır bir hukuksallık iddiası taşıyan ve egemen bir devlet örgütlenmesine sahip topluluklar arasında gelişmiştir. Afrika ve Asya'daki milliyetçiler, Batı'nın Anglo-Fransız modelini örnek alarak "devletten ulusa" geçiş sürecini uygulamış; Batı'nın kalkınmışlığı ve askeri üstünlüğünü referans alarak, vatanseverlik ve toplumsal dayanışma duygusunu yaymayı ve böylece homojen bir millet oluşturmayı amaçlamışlardır (Smith, 2002, s. 178).

Vatandaşlık, bireylerin siyasal ve toplumsal süreçlere etkin katılım göstermeleri aracılığıyla, toplumsal dayanışma ve kardeşlik duygularını geliştirmelerini ifade eder. Bu süreç, bireylerin ulusal aidiyetlerini pekiştirir ve onları bir ulusun organik bir parçası hâline getirir. Teritoryal milliyetçilik çerçevesinde, ortak kültürün oluşturulması ve yaygınlaştırılması, ulusal birliğin sağlanmasında temel bir unsur olarak öne çıkar.

Ortak kültür, semboller, mitler ve değerler aracılığıyla şekillenir ve ulusun sınırlarını belirler. Bu kültürel homojenliğin sağlanabilmesi için, standart bir dil ile vatandaşlık temelinde birleşmiş bir dinî veya kültürel çerçeveye ihtiyaç duyulur. Eğitim kurumları, ortak kültür ve dilin toplumun tamamına yayılmasında kritik bir rol üstlenir. Devlet, sınırları içinde yaşayan bireylerin aidiyet duygusunu güçlendirerek, ulusal birliğin inşasını tepeden aşağıya gerçekleştirmektedir. Bu perspektifte, milletin sınırları ile devletin sınırları uyum göstermektedir (Smith, 2002, s. 180).

Teritoryal milliyetçilik, eşitlik, kardeşlik ve dayanışma duygularıyla bütünleşmiş; yasal çerçevede tanımlanmış ve kültürel unsurlarla desteklenen bir milliyetçilik biçimini ifade etmektedir. Sosyal bilimler açısından millet/ulus veya etni kavramlarının önem kazanmasını sağlayan unsur ise, bireylerin etniye veya millete/ulusa duyduğu aidiyet hissini ifade eden milliyetçilik ideolojisidir.

Sonuç olarak, yapılan bu değerlendirmeler dikkate alındığında, Smith'in (2013) yaklaşımı temelinde etnie ile millet kavramları arasındaki farklar Tablo 1'de düzenli bir biçimde sunulmuştur.

Tablo 1. Etniler ve Milletlerin Nitelikleri

Etni	Millet
Özel ad	Özel ad
Atalardan kalma ortak mitler ve benzerleri	Ortak mitler
Paylaşılan anılar	Paylaşılan tarih
Kültürel ayırt edici nitelikler	Farklı halk kültürü
Anavatanla bağlantı	Anavatan olarak algılanan yerde ikamet
Bir miktar dayanışma (seçkinler arasında)	Ortak yasalar ve gelenekler

Kaynak: Smith (2013).

Tablodan da görüldüğü üzere, etni kavramı daha çok kültürel aidiyet, ortak mitler, anılar ve semboller etrafında şekillenirken; millet kavramı bu unsurlara ek olarak siyasi bütünlük, ortak yasalar ve tarihsel süreklilik ile tanımlanmaktadır. Böylece millet, etni kavramından daha kurumsallaşmış, siyasal ve hukuki temellerle güçlendirilmiş bir üst kimlik olarak ortaya çıkmaktadır.

4. MİLLİYETÇİLİK

Milliyetçilik kavramı, tarihsel süreç boyunca farklı perspektiflerin odak noktası olmuş ve hem kadim hem de modern öğeleri bünyesinde barındırdığı yönünde çeşitli görüşler öne sürülmüştür. Bununla birlikte genel eğilim, milliyetçiliğin özünde modern bir olgu olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda Hans Kohn, milliyetçiliğin modern devletin yükselişiyle doğrudan ilişkili olduğunu savunmaktadır; 16. yüzyıldan 18. yüzyıla kadar uzanan dönemde, modern devletin ortaya çıkışından önce milliyetçiliğin varlığını düşünmenin mümkün olmadığını ifade etmektedir. Kohn'a göre milliyetçilik, modern devlet yapısını benimseyerek, onu yeni bir dini coşku ve yaşama arzusu ile dönüştüren ideolojik bir dinamizm sergilemiştir (Kohn, 2012, s. 132).

Milliyetçilik düşüncesinin entelektüel kökenleri çoğunlukla 18. yüzyılın sonlarına, özellikle Johann Gottfried Herder ve Johann Gottlieb Fichte gibi düşünürlere dayandırılmaktadır. Bununla birlikte, bazı araştırmacılar, bu kökenleri daha da geriye götürerek Immanuel Kant ve Jean-Jacques

Rousseau gibi filozofları da milliyetçilik düşüncesinin tarihsel temeline dahil etmektedir. Öte yandan, milliyetçiliğin sosyal bilimler bağlamında sistematik bir şekilde ele alınması, 20. yüzyılın ilk yarısına, özellikle 1920’ler ve 1930’lu yıllara tekabül etmektedir (Özkırımlı, 2009, s. 12).

Milliyetçilik, bir millete ait olma bilinci ve bu bilinci siyasi, sosyal ve kültürel alanda güçlendirme çabası olarak tanımlanabilir (Smith, 2013). Milliyetçilik, farklı tarihsel dönemlerde farklı biçimlerde ortaya çıkmıştır. 19. yüzyılda Avrupa’da yükselen modern milliyetçilik, özellikle devlet inşası ve ulusal birlik bağlamında önem kazanmıştır (Gellner, 1983).

Anthony D. Smith’e göre, milliyetçilik kavramının toplumsal ve siyasal bağlamda bilinen en eski kullanımları, 18. yüzyılın sonlarına, Alman düşünür Johann Gottfried Herder ve Fransız karşı-devrimci rahip Abbe Augustin de Barruel’e dayandırılmaktadır. İngilizce literatürdeki ilk kullanım örneği ise 1836 yılına tarihlenmekte olup, bu kullanım, “bazı milletlerin ilahi bir şekilde seçildiğine” ilişkin teolojik bir öğretiyi ifade etmektedir. 19. yüzyılın başlarında nadiren kullanılan milliyetçilik terimi, zamanla “milli coşku” veya “millilik” kavramlarıyla eşanlamli bir bağlama kullanılmaya başlanmış; ancak geniş çapta kabul gören bir anlam kazanması daha sonraki dönemlere bırakılmıştır (Özberk, 2019).

Milliyetçilik düşüncesi, ilk kez Avrupa’da doğmuş ve kısa sürede dünya genelinde etkili bir ideolojiye dönüşmüştür. Diğer ideolojilerde olduğu gibi, milliyetçilik de kendi tarihsel bağlamı içinde şekillenmiş ve gelişmiştir. Özünde, sanayileşmenin yarattığı toplumsal dönüşüm süreciyle birlikte, Amerikan ve Fransız Devrimlerinin etkisi sonucunda modern bir ideoloji olarak ortaya çıkmıştır (Gül ve Küçük, 2025a, s. 133).

Milliyetçilik, akademik bir inceleme konusu olarak 1930’larda Carleton Hayes’in çalışmalarıyla ön plana çıkmış; 1940’larda ise Hans Kohn’un kapsamlı araştırmaları, kavramın akademik literatürde daha belirgin bir konuma ulaşmasını sağlamıştır. Bu süreç, milliyetçiliğin modern dünyada hem toplumsal hem de siyasal bağlamda önemli bir kavramsal araç olarak incelenebilmesine imkân tanımış ve kavramın disiplinlerarası bir perspektifle ele alınmasına uygun bir zemin oluşturmuştur (Özberk, 2019).

Milliyetçilik, ilk bakışta genel çerçevede incelenabilir gibi görünse de, tek bir evrensel tanıma indirgenemeyen, karmaşık bir kavramdır. Bu durum, dünyanın çeşitli bölgelerinde bulunan milletlerin, milliyetçilik olgusunu söylemsel ve pratik boyutlarıyla kendi tarihsel, kültürel ve toplumsal

koşullarına göre yorumlamalarından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, milliyetçilik üzerine geliştirilen kuramlar ve yapılan tanımlar önemli ölçüde çeşitlilik göstermektedir. Milliyetçiliği yalnızca genel bir çerçevede ele almak, bu farklılıkları göz ardı etme riskini taşımaktadır. Kavramın çok boyutlu yapısı ve zengin çeşitliliği dikkate alındığında, milliyetçiliği anlamak için farklı teorik yaklaşımların yanı sıra, her bir milletin bu kavrama yüklediği özgün anlamların da dikkate alınması gerekmektedir (Özberk, 2019).

Milliyetçilik kavramı, yalnızca “yurttaşlık, yurtseverlik, popülizm, etnizm, etnosantrizm, yabancı düşmanlığı, emperyalizm” gibi çeşitli terimlerle çeşitlenmekle kalmamış, aynı zamanda “millet, milliyet, etnisite, kültür, ırk, ırkçılık, halk, yurtseverlik” diğer kavramlarla da yakın bir ilişki içinde olarak karmaşık ve çok boyutlu bir yapı kazanmaktadır. Bu kavramlar arasındaki etkileşim, milliyetçiliğin tanımını daha geniş ve kapsayıcı hâle getirdiği gibi, kavramın açık bir biçimde anlaşılmasını zorlaştıran bir belirsizlik de yaratmaktadır. Milliyetçilik, bir yandan yurttaşlık ve yurtseverlik gibi olumlu çağrışımlarla ilişkilendirilirken, diğer yandan etnosantrizm, yabancı düşmanlığı ve ırkçılık gibi daha problemli boyutlarla da bağlantılı olarak ele alınmaktadır. Bu durum, milliyetçiliği hem teorik hem de pratik düzeyde tartışmalı ve dinamik bir alan olarak ortaya koymaktadır. Sonuç olarak milliyetçilik; tarihsel, kültürel ve ideolojik bağlamlarda farklı anlamlar kazanabilen, sınırları kesin olarak çizilemeyen ve çoğu zaman birbiriyle çelişen unsurların bir araya gelmesiyle oluşan çok boyutlu bir kavramdır. Bu çeşitlilik hem kavrama zenginlik kazandırmakta hem de anlam karmaşasına yol açmaktadır (Balibar ve Wallerstein, 2013, ss. 62-63).

Erol Güngör, milliyetçilik düşüncesini tarih ve kültürün birbirinden ayrılmaz bir bütün oluşturduğu temele dayandırmıştır. Ona göre milliyetçilik, bir toplumu şekillendiren, onu diğer milletlerden farklı kılan ve milli kimliğini tanımlayan tarihsel ve kültürel değerlerle doğrudan bağlantılıdır (Gül ve Küçük, 2025b, s. 80).

Milliyetçilik kavramıyla ilgili üzerinde genel bir görüş birliğine varılan husus, onun bütünüyle modern bir olgu olduğudur. Milliyetçiliğe günümüzde yüklediğimiz çok yönlü ve kapsamlı anlamların, özellikle son yüzyılda çeşitlenerek zenginleştiği görülmektedir. Anthony D. Smith’e (2013, s. 15) göre, milliyetçilik günümüzde başlıca şu biçimlerde karşımıza çıkmaktadır:

- i. Milletlerin tarihsel ve kültürel gelişim süreçleri,
- ii. Bireysel ve toplumsal aidiyet bilinci,

- iii. Dil ve semboller aracılığıyla milletin temsili,
- iv. Toplumsal ve siyasal hareketler yoluyla milletin ifadesi,
- v. Genel ve özel milliyetçi öğreti veya ideolojik çerçeve.

Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere, milliyetçilik yalnızca siyasi bir ideoloji değil, aynı zamanda bir kimlik bilinci, kültürel aidiyet ve toplumsal hareket olarak çok boyutlu bir anlam evrenine sahiptir.

Milliyetçilik, farklı inanç ve değer sistemlerini barındırmakla birlikte, her sistem gibi kendine özgü bazı ortak öğelere sahiptir. Smith'e (2013, s. 40) göre, milliyetçi inanç sisteminin ortak unsurları üç ana başlık altında sınıflandırılabilir:

- i. Milliyetçiliğin dayandığı temel varsayımlar ve bu varsayımlardan türeyen düşünce yapıları,
- ii. Her milliyetçilikte farklı yoğunluklarda yer alan temel idealler ve amaçlar,
- iii. Milliyetçiliğin soyut çerçevesini somutlaştıran temel kavramsal unsurlar.

Bu çerçevede, milliyetçilik yalnızca belirli bir ideoloji değil, aynı zamanda tarihsel, kültürel ve siyasal bağlamda şekillenen sistematik bir inanç ve değerler bütünüdür.

Smith (2013), ayrıca milliyetçi düşüncenin “çekirdek öğretisi”ni oluşturan ve milliyetçi dünya bakışının temel çerçevesini biçimlendiren belirli temel önermeleri de belirtir. Bu önermeler az sayıdadır, ancak kapsamlıdır:

- i. Dünya, her biri özgün tarihî ve kültürel özelliklere sahip milletlerden oluşur.
- ii. Siyasi iktidarın temel kaynağı millettir.
- iii. Bireylerin millete olan bağlılığı, diğer bağlılıklardan üstün kabul edilir.
- iv. Özgürlük, bireyin belirli bir millete ait olma durumuyla bağlantılıdır.
- v. Her millet, kendini tam olarak ifade edebilme ve özerklik ihtiyacına sahiptir.
- vi. Küresel barış ve adalet, özerk milletlerin varlığına dayalı bir dünya düzenini gerektirir.

Bu çerçevede, milliyetçilik yalnızca bir ideoloji olmanın ötesinde, bireylerin ve toplulukların tarih, kültür, aidiyet ve siyasal bağlamlarla etkileşim halinde şekillenen dinamik bir olgudur.

5. SONUÇ

Millet ve milliyetçilik kavramları, sosyal bilimlerde en tartışmalı ve çok yönlü kavramlardan biridir. Çalışmada görüldüğü üzere, “millet” kavramı tarihsel süreçte kavim, budun, urug gibi farklı karşılıklarla ifade edilmiş, Cumhuriyet dönemiyle birlikte ise “ulus” kavramı literatürde yerini almıştır. Bu kavramların anlamları, toplumsal, siyasal ve kültürel bağlamların değişimine paralel olarak dönüşmüş ve modernleşme süreciyle birlikte yeni içerikler kazanmıştır.

Çalışma, millet ve milliyetçilik kavramlarının tarihsel, kültürel ve ideolojik boyutlarını ele alarak, kavramların evrimini ve birbirleriyle ilişkilerini tartışmıştır. Millet kavramı, tarihsel süreç içinde farklı tanımlara sahip olmuş; etnik, dini, kültürel ve tarihsel unsurların etkileşimiyle şekillenmiştir. Yusuf Akçura, Ernest Renan, Max Weber, Anthony D. Smith, Eric J. Hobsbawm ve diğer düşünürlerin katkılarıyla millet, yalnızca ortak bir dil veya soy temeline dayalı bir topluluk değil; aynı zamanda ortak tarih, kültür, değerler, anavatan ve kolektif bilinç ile desteklenen dinamik bir kimlik olarak anlaşılmıştır. Etniler ile milletler arasındaki farklar, paylaşılan tarih, kültürel bütünlük, anavatan bağları ve toplumsal düzen üzerinden ortaya konmuş, böylece milletin hem tarihsel hem de güncel boyutlarıyla anlaşılması mümkün kılınmıştır.

Milliyetçilik ise modern bir olgu olarak, millet kavramının sosyal, siyasal ve ideolojik boyutlarını anlamak için kritik bir çerçeve sunmaktadır. Hans Kohn’un belirttiği gibi, milliyetçilik modern devletin yükselişiyle doğrudan ilişkilidir ve bireylerin kimlik, aidiyet ve özgürlük algılarını şekillendiren ideolojik bir dinamizmdir. Smith’in tanımladığı milliyetçi inanç sistemi ve “çekirdek öğretisi”, milletlerin özerklik, sadakat, kolektif bilinç ve küresel adalet ile ilişkisini ortaya koyarak, milliyetçiliğin hem bireysel hem de toplumsal düzeyde işlevini açıklamaktadır. Milliyetçilik, milletin oluşum süreci, aidiyet bilinci, dil ve simgelerle temsili, toplumsal-siyasal hareketler ve ideolojik boyutlarıyla çok katmanlı bir kavram olarak değerlendirilmektedir.

Çalışma ayrıca, milliyetçiliğin yalnızca tarihsel kökenleri üzerinden değil, kavramsal çeşitliliği ve pratik yansımaları üzerinden de incelenmesi gerektiğini göstermiştir. Milliyetçilik; yurttaşlık, yurtseverlik ve aidiyet gibi olumlu çağrışımların yanı sıra, etnosantrizm, yabancı düşmanlığı ve ırkçılık gibi olumsuz ve dışlayıcı boyutlarla da ilişkilendirilmiştir. Bu durum, kavramın hem kuramsal hem de pratik düzeyde çoğu zaman çelişkili ve tartışmalı olduğunu ortaya koymaktadır.

Millet ve milliyetçilik birbirini tamamlayan, ancak her biri kendi içinde dinamik, tarihsel ve kültürel olarak şekillenen olgulardır. Millet, kolektif kimlik ve aidiyetin tarihsel-temel unsurlarıyla; milliyetçilik ise bu kimliği toplumsal ve siyasal düzeyde ifade eden ideolojik ve örgütsel boyutuyla anlaşılabilir. Bu bağlamda, millet ve milliyetçilik yalnızca akademik bir inceleme konusu değil, aynı zamanda birey ve toplumların kimlik, aidiyet ve dayanışma algılarını biçimlendiren temel sosyal olgular olarak önem taşımaktadır.

Sonuç olarak, millet ve milliyetçilik kavramları tek bir tanıma indirgenemeyecek kadar çok boyutludur. Her milletin tarihsel, kültürel ve siyasal bağlamı, bu kavramlara farklı anlamlar yüklemiş ve onları özgün bir şekilde şekillendirmiştir. Milliyetçilik, modern dünyanın en etkili ideolojilerinden biri olmakla birlikte, çok boyutlu, dinamik ve sürekli yeniden tanımlanan bir toplumsal olgu olarak varlığını sürdürmektedir. Gelecekte yapılacak araştırmalar ve tartışmalar, sadece siyasal teorilerin değil, toplumsal ilişkilerin, kültürel kimliklerin ve uluslararası düzenin anlaşılması açısından da merkezi bir rol oynayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akçura, Y. (2016). *Muasır Avrupa’da Siyasi ve İçtimai Fikirler ve Fikri Cereyanlar*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Anderson, B. R. (2016). *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism* (Rev. ed.). London: Verso.
- Armstrong, J. A. (2018). *Milliyetçilikten Önce Milletler*. (Çev. S. Erdem Türközü). İletişim Yayınları, İstanbul.
- Balibar, E. ve Wallerstein, I. (2013). *İrk Ulus Sınıf: Belirsiz Kimlikler*. (Çev. Nazlı Ökten). Metis Yayınları, İstanbul.
- Calhoun, C. (2012). *Milliyetçilik* (Çev. Bilgen Sütçüoğlu). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Hobsbawm, E. J. (2014). *1780’den Günümüze Milletler ve Milliyetçilik: Program, Mit ve Gerçeklik*. (Çev. Osman Akınhan). Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Gellner, E. (1983). *Nations and Nationalism*. Cornell University Press.
- Gökalp, Z. (1997). *Türkleşmek-İslamlaşmak-Muasırlaşmak*, Toker Yayınları, İstanbul.
- Gül, S. K. ve Küçük, T. (2025a). Cumhuriyet Sonrası Dönemde Türk Milliyetçiliği: Hüseyin Nihal Atsız Üzerinden Bir Değerlendirme. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 132-154. <https://doi.org/10.22466/acusbd.1670835>
- Gül, S. K. & Küçük, T. (2025b). Erol Güngör’ün Milliyetçilik Anlayışı Üzerine Bir İnceleme. *İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi*, 7(1), 76-86. <https://doi.org/10.47138/jeaa.1663491>
- Kohn, H. (2012). “Milliyetçilik Fikri”, *Milletler ve Milliyetçilikler*, (Ed.: Mümtaz’er Türköne). Etkileşim Yayınları, İstanbul.
- Özberk, S. (2019). *Türk Milliyetçiliğinin Tarihsel Gelişimi: Milliyetçilik Kuramları Açısından Bir İnceleme*. [Doktora Tezi]. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Özdemir, M. N. (2005). *Millet ve Türk Milliyetçiliği*. Ötüken Neşriyat, İstanbul.

- Özkırımlı, U. (2009). *Milliyetçilik Kuramları: Eleştirel Bir Bakış*. Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- Renan, E. (2019). *Ulus Nedir?* (Çev. Gökçe Yavaş), Pinhan Yayıncılık (2. Baskı), İstanbul.
- Smith, A. D. (1986). *The Ethnic Origins of Nations*. Oxford: Blackwell.
- Smith, A. D. (2002). *Küreselleşme Çağında Milliyetçilik*. (Çev. Derya Kömürcü). Everest Yayınları, İstanbul.
- Smith, A. D. (2013). *Milliyetçilik: Kuram, İdeoloji, Tarih*. (Çev. Ümit Hüsrev Yolsal). Atıf Yayınları, Ankara.
- Smith, A. D. (2016). *Milli Kimlik*. (Çev. Bahadır Sina Şener). İletişim Yayınları, İstanbul.
- Sür, B. (2020). Ulus nedir? (Ernest Renan-Kitap İncelemesi), *Milliyetçilik Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 155-160. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1071508>
- Tada, M. (2018). Language, Ethnicity, and the Nation-State: On Max Weber's Conception of "Imagined Linguistic Community". *Theor Soc*, 47, 437-466. <https://doi.org/10.1007/s11186-018-9321-y>
- Türköne, M. E. (2012). *Milletler ve Milliyetçilikler*. Etkileşim Yayınları, İstanbul.
- Yıldız, R., & Demir, S. (2015). Milli Kimliğin Oluşumunda Zihniyet. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 1-25. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/55282>

SUÇUN SOSYO-EKONOMİK VE MEKÂNSAL DİNAMİKLERİ: ÇORUM İLİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Eda Nur ATAÇ¹

Muhammet ATAÇ²

GİRİŞ

Kentler, farklı kültürde insan ve toplumsal grupların bir arada bulunduğu komplike yapılardır. Bilhassa köyden kente göçün yoğunlaşması ile bu kültürel farklılıklar giderek artmıştır. Değişen yaşam koşulları ve beklentiler kırsalda yaşamı daha da zor bir hale getirmiştir. Kente kıyasla kırsal kesimlerde iş, eğitim, sağlık ve güvenlik gibi konularda önemli eksiklikler mevcuttur. Köyde yaşamını sürdüren birçok insan kentin kırsala göre yaşamını şekillendirecek çeşitli avantajlarından yararlanabilmek adına göç etmiştir. Elbette ki kırsal alanlara nazaran kentte yaşam daha çok kolaylıklar sunmaktadır. Bu durum da insanların kentleşme sürecini tetiklemiştir. Fakat kentleşme ile birlikte ortaya çıkan sorunlar, kentin yapısında çeşitli bozulmalara yol açmıştır. Bu bozulmalar uyum sağlama sorunları, gettolaşma, gecekondu artışı, güvenlik problemleri, sosyo-ekonomik ve psikolojik sorunlara neden olmuştur. Bunun yanı sıra dış göçlerde kentleşme sürecini çeşitlendirmiş ve insanların birbirine uyum sağlama dinamikleri iç göç ve dış göç arasında farklılıklara neden olmuştur.

Suç olgusu, farklı kültürel unsurları barındıran kentlerde kaçınılmaz bir toplumsal gerçekliktir. Bu kavram ekonomik, demografik unsurlarla bütünleşmiştir. Elbette ki suç tek bir sebebe indirgenemeyecektir. Sosyolojik, psikolojik, demografik veya çevresel birçok etmene dayanabilmektedir. Suçla ilgili bu çok boyutlu faktörler ile alakalı çeşitli teoriler de mevcuttur. Çalışmada Türkiye’de kentleşme süreci kapsamında suç olgusu, tarihi ve kültürel yapısıyla öne çıkan Çorum ili üzerinden ele alınacaktır. Tarım ve sanayinin gelişmişlik düzeyi etkisi ile işçi göçü alan Çorum, eğitim

¹ Hitit Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi, Siyaset ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Edanur-sah@icloud.com, ORCID: 0009-0005-6484-3124

² Hitit Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi, Siyaset ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Muhammet.atac19@icloud.com, ORCID:0009-0007-7195-3641

noktasında da birçok farklı kültürden öğrenciye ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca bazı merkez mahalleleri arasında gelir düzeyi farklılıkları oldukça ön plana çıkmaktadır. Tarihi yapısı baz alındığında yeterince ön plana çıkamamış bu şehir oldukça önemli bir tarihsel mirasa sahiptir. Çorum, demografik özellikleri, göçün belirleyici faktörleri, kentleşme, ekonomik yapı ve son olarak suç ve sosyal yapı açısından elde edilen veriler ışığında değerlendirilmeye uygun bir şehirdir. Çorum merkez mahalleleri baz alınarak, işlenen suçların kentle olan ilişkisi ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu kapsamda çalışma, 2020-2024 yılları arasında Çorum kent merkezindeki mahalleleri, mekânsal ağırlıklı olmak üzere betimleyici ve karşılaştırmalı yöntemlerle analiz etmeyi amaçlamaktadır.

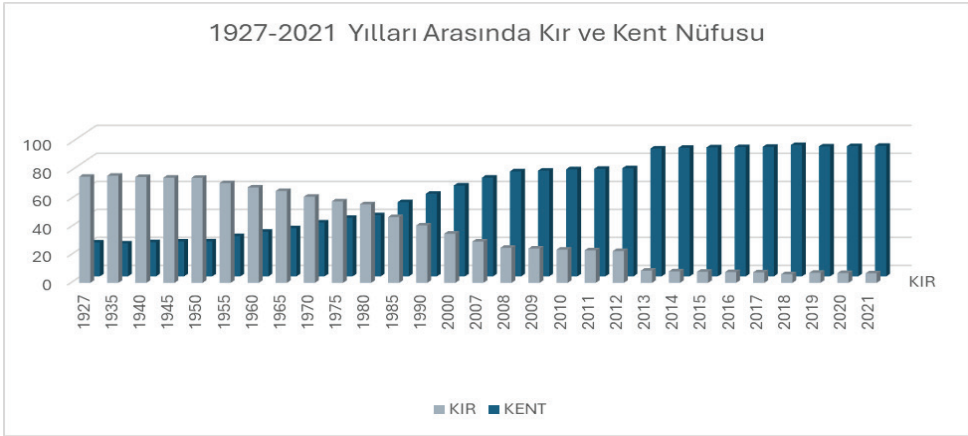
1.KENTİN TANIMI VE KENTLEŞME

Weber'e göre kenti tanımlamak ilke olarak imkansızdır (Mutlu vd, 2016:13). Basit görünen fakat çok kapsamlı birçok tanımı mevcuttur. Farklı dinamiklere sahip kentler olması da Weber'e göre bu durumu imkansız kılmıştır(Mutlu vd, 2016:13). Uygarlıkların farklı gelişmesi sonucunda her kentte kültürel yapı farklılık göstermektedir ve bu durumda tanım yapmayı zorlaştırmaktadır(Mutlu vd, 2016:13).Genel bir tanım yapacak olursak, insanların yaşamlarını sürdürdüğü alanlar kent veya köy olarak adlandırılmaktadır(Hayta, 2016:166). Elbette ki kent ve köy arasında birçok farklılık bulunmaktadır. Kent ile ilgili diğer bir tanım ise, resmi organizasyon ve yerel otoriteye sahip, tarım dışı ekonomiye bağlı bilim ve beceri gelişiminin etkisinde olan bir yapıdır(Gökkulu, 2010:212). Kent, Engels ve Marx'a göre kapitalist üretimin bir sonucu iken, Ruşen Keleş'e göre kent, insanların ihtiyaçlarını karşılayan diğer yerleşim yerlerinden ayrılan yaşam alanıdır (Kanlı ve Kaplan, 2018:150). Kısacası; kent, ticari bir merkez ve kendine ait bir kimliğe sahip olan kompleks bir yerleşim alanıdır.Şehirler, yetki alanları, ekonomik faaliyetler, demografik büyüklük ve sosyolojik değişkenlere göre tasvir edilir; Bu değişkenler, bir yerleşim yerinin kent olarak sayılabilmesi için idari durumunu, sosyolojik yapısını ve nüfus sayısını belirler (Gökyurt vd. 2015:3). Kentin tanımının, ilke olarak yapılması mümkün olmasa da, farklı ifadeleri mevcuttur. Bakış açılarına göre, tanımlar farklılık göstermektedir. Bahsedildiği üzere gelişmekte olan düzenle beraber insanların ihtiyaçları farklı şekilde ilerlemektedir. Bu durumda karşılanamayan ihtiyaçlar insanları köyden kente göçe mecbur bırakmıştır. Güvenlik probleminin üzerinde

duracak olursak insanlar tarihin başından bu yana kendilerini korumak için birçok yola başvurmışlardır.

İnsanlar kontrol mekanizması daha güçlü olan kentlerde yaşamayı tercih etmektedir. Elbette ki sadece güvenlik değil, yukarıda defatle bahsettiğimiz gibi sağlık, eğitim, iş imkanları, sosyal yaşantıya da dayanmaktadır. Türkiye’de Kent Tanımı, 1924 tarihli 442 sayılı kanunda “*nüfusu 2000’den az olan yerleşim yerlerine köy, 2000 ile 20.000 arasında olan yerleşim yerlerine kasaba, 20.000’den fazla olan yerler şehir*” şeklinde ifade edilmiştir(Kanlı ve Kaplan, 2018:151). Ardından 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Kanunu’nda 20.000’den fazla nüfusa sahip olan yerin tüzel kişilik kazanabildiği, sonrasında güncellenen 2005 sayılı 5393 Belediye Kanuna göre belediye tüzel kişiliği için 5.000 nüfusun üzerinde olmasının yeterli olduğu ve il ve ilçelere belediye kurulması zorunlu hale geldiği belirtilmektedir(Kanlı ve Kaplan, 2018:151). 1965-1985 yıllarında 10.000 ve üzeri nüfusa sahip yerleşim yerlerine kent, 10.000’den aşağı nüfusa sahip yerlere ise Kır adı verilebileceği kabul görürken, 1982 yılında Devlet Planlama Teşkilatının yayınladığı “Kent Eşiği Araştırması” ile bu sınır 10.000’den 20.000’e çıkarılmıştır(Aydınlı ve Çiftçi, 2015:194). Özet olarak, Bir yaşam alanının kent kategorisinde olması için 20.001 nüfusa ihtiyacı olduğu, 20.000’den aşağı nüfusa sahip olan yerlerin isekır olarak adlandırılacağı belirtilmiştir(Kavruk, 2024:127). 2004 tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ise belediye sınırları içerisinde bulunan ve bu sınırları en çok 10.000metre uzaklıkta yerleşim yerlerinin toplam nüfus sayısına göre 750.000fazla olan belediyeler kanunla Büyükşehir Belediyesi’ne dönüştürülebilmektedir(5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, 2024). Görüldüğü üzere dışarıdan alınan göçler, artan nüfus ve bireylerin köyden kente göçü ile kentlerde nüfus yoğunluğu oluşmaya başlamıştır. Zamanla büyükşehirlerde bulunan köylerde, mahalleye dönüşmüştür(Kanlı, vd. 2018:152). Fakat köyler yerel yönetim birimi olarak tüzel kişiliğe sahipken mahallelerin tüzel kişiliği bulunmamaktadır (Turan ve Güvenç, 2025: 306).Kentleşme, adından da anlaşılacağı üzere köydeki yaşantının tersine kentte yaşayanlarda artış biçiminde tarif edilebilir(Aydınlı ve Çiftçi, 2015:193). Kentleşme fenomeni ülkemizde politikleşme ve sosyal etkileşim gibi birçok ana unsuru şekillendirilmiştir (Yılmaz ve Çiftçi, 2011:253). Türkiye’de kentleşme iki dönemde incelenmektedir; 1950 öncesi kentlerin yavaşça nüfus kaybı yaşamasının ardından, 1950’den sonra bireyler ihtiyaçlarına yanıt bulamayıp kente göç etmişlerdir(Işık,2005:58).

Kentleşme, çözülme ve yoğunlaşma olarak iki uçta gerçekleşmekte olup, çözülme kırdaki, yoğunlaşma ise kentte görülmektedir(Yılmaz ve Çiftçi,2011:255). Kentleşme noktasında belediyelere çok önemli görevler düşmekte ve düzenli bir kentleşme açısından ciddi bir kaynağa gereksinim duymakta ve bu kapsamda belediyeler gelir kaynaklarını geliştirmek ve etkinleştirmek için farklı alternatifler geliştirmelidir(Kendirli vd. 2015:126). Ülkemizde kentleşme, sanayiye değil, tarımdaki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkmıştır(Yılmaz ve Çiftçi, 2011: 253). Tarım makinelerinin gelişimi, daha az iş gücüne ihtiyaç duyulması, kentlerdeki hizmetin köye göre daha iyi olması ve tarımdaki gelişmelerle doğru orantılı sanayileşmenin artmasıyla köyden kentte göç artmıştır. İş imkanı olan şehirlerin aldığı göç ile diğer bölgelere nazaran kültürel, ekonomik ve sosyal açıdan daha fazla gelişmektedir(Işık, 2005:58). Genel olarak bakmak gerekirse Ülkemizde 2007 yılında 70.586.256 olan nüfus, 2023 yılında 85.372.377 olmuştur(Wikipedia,2024). Elbette ki dış göçler, yeni doğumlar, sağlık alanındaki gelişmeler ve benzeri birçok nedenden Türkiye nüfusu genel olarak artış göstermektedir.Bu nüfusun yıllara göre köy ve kent nüfusunu göz önünde bulundurduğumuzda; 1927 yılında verilen verilere göre Türkiye nüfusu 13.648.270 iken bunun %75.8'i kır, %24.2'si kentte yaşamaktadır. 2021 yılında 84.680.273 nüfusa sahipken %6.8'i kır, %93.2'si kentte yaşamaktadır(Wikipedia,2024).

Grafik.1. 1927-2021 Yılları Arası Kır-Kent Nüfusu

Yukarıda ifade edildiği gibi 1950 ve öncesi kır nüfusu kentten fazlayken 1950'den sonra düşüş göstermeye başlamıştır. Asıl değişim ise 1985 yılında kendini göstermiştir. 1985 yılında ilk defa kent nüfusu kırdaki nüfus sayısını geçmiştir. Süre gelen zamanda ise kent nüfusu artış göstermeye devam etmiştir.

1.1.Kentleşmenin Nedenleri

Kent ve kentleşmenin tanımını yaparken değindiğimiz üzere yeniden şekillenen düzlemde artan ihtiyaç ve isteklerle beraber bireyler, kırdaki imkansızlıklar dahilinde birçok nedenden kente göç etmişlerdir. Kentleşmeye neden olan faktörler arasında ilk akla gelen ekonomik nedenlerdir. Nedenleri detaylandıracak olursak, kırdaki bulunan iş imkanı azlığı, sanayileşme ya da gelir kaynağının kısıtlı olması olarak değerlendirilebilir. Yukarıda bahsettiğimiz bir diğer neden ise tarımdaki gelişmelerdir. Kentleşme gibi komplike bir kavramı tek bir nedene dayandırmak elbette ki mümkün değildir. Diğer nedenler ise kırdaki eğitim ve kültürel imkansızlıklar şehirlerde bulunan kapsamlı okul veya üniversiteler kente çeken nedenlerden biridir. Bireylerdeki sosyalleşme arzusu da azımsanamayacak boyuttadır. Sinema, tiyatro gibi kültürel faaliyetlere katılma istekleri nedenlerden biridir.

Kentte gelişen iletişim ve ulaşım imkanları, kontrol mekanizmaları, hizmetlerin kentlerde artması da bireylerin kırdan kente göçü için sağlam nedenlerden biridir. Kentleşmenin nedenleri itici, iletilici, çekici ve siyasal nedenler olarak kategorize edilebilmekte olup bahsettiğimiz tarımdaki teknolojik gelişmeler, iş imkanları, kentte yaşama isteği ve benzeri nedenler itici nedenlerdendir(Özer,2004:16). Çekici faktörler ise kenti cazip kılan, eğitim imkanları, lüks yaşama isteği, ulaşım olanakları vb. şeklinde belirtilebilir(Mutlu vd,2016:64). İletici nedenler ise ulaşım ve haberleşme gibi imkanların ilerlemesinden bahsedilmektedir(Özer, 2004:16). Kenticazip kılan birçok neden vardır. Genellikle daha fazla istihdam ve ekonomik fırsat sunmaktadır. Bu ihtiyaçlar ve istekler kentleri çekici hale getirmektedir. Birçok farklı perspektiften değerlendirilebilen bu kavram, insanların daha konforlu bir yaşam için tercihlerinin yansımasıdır.

1.2.Kentleşme Sorunları

Kentleşme, yoğun iç göçle beraber kentte olan imkanların da aynı doğrultuda gelişmemesi ile toplumsal gerilimi ve nüfus yoğunluğunu çoğaltmaktadır(Mutlu vd.2016:76). Birden artan nüfusla kentte oluşacak sorunlardan birisi de altyapı ve hizmet yetersizliğidir(Yılmaz vd. 2011:253). Kırdaki yaşayan bireyin kentte yaşayan bireye göre birçok farklılıkları mevcuttur. Hep aynı sonuca varsa da olanakların azlığından kaynaklı hem eğitim hem sosyal açıdan birçok farklılık görülmektedir. Kırdan kente göçen bir birey kentte uyum sağlamakta sorun yaşayacaktır.

Sürekli gelişen ve dönüşen bir sistem içerisinde aynı çizgide kalmak ve ekonomik açıdan uyum sağlamak epey zor olacaktır. Tablo 1’de belirtilen verilerde gördüğümüz üzere, 2012 yılından sonra kent nüfusu ile kırsal nüfusu arasında hatırı sayılır bir fark mevcuttur. Bu da kentlerde nüfus yoğunluğu oluşturmaktadır. Bu durum sonucunda altyapı eksiklikleri, güvenlik sorunları, gettolaşma, gecekonduların artması ve iş bulma imkanlarının azalmasıyla neticelenmektedir. Gelişmiş ülkelerde, gecekondu, yoksul kısımları tanımlamaktadır(Mutlu vd.2016:77). Köyden kente göçen ve gecekondu da yaşayan bireyler kente uyum sağlamak bir yana dursun, kırsal yaşamını da geride bırakamamışlardır(Özer 2004:21). Kentte zaten kısıtlı olan kaynaklar, yoğun kentleşme sonrası yeterli olamamıştır. Sonuç olarak insanlar daha azı ile yetinmek durumunda kalmıştır. Ekonomik sıkıntıların diğer sıkıntıları da beraberinde getirmesiyle bireyler uyum sağlamakta zorluk çekmeye başlamışlardır. Bu durum da elbette birçok sorunu ortaya çıkarmıştır. Gecekonduya yaşamını devam ettiren göçmenler altyapı eksiklikleri ve şehir düzeni sebebiyle sosyal desteklerden ve olanaklardan uzak kaldıkları için zorluk yaşayabilmektedirler.

Aynı zamanda bu durum, kırdan kente göç eden bireylerin kente entegre olamamasına sebep olabilmektedir. Dolayısıyla kentlerde oluşan düzensiz nüfus artışı, plansız kentleşme, ulaşım sorunları, gettolaşma gibi birçok sorun da ortaya çıkarmaktadır. Trafik problemi, insanlarla beraber artan araç sayısı ve toplu taşıma sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Bu kaotik ortamda elbette ki suça sebep olan birçok neden ortaya çıkmaktadır. İç göçün yanı sıra, mevcut durumun şekillenmesine sebep olan 2010 yılında Kuzey Afrika’da başlayıp ülkemizde dahil olmak üzere birçok ülkeyi etkisi altına alan Arap Baharı süreci, Suriye’de gerçekleşen olaylardan sonra ülkemize çok sayıda Suriyelinin göç etmesiyle sonuçlanmıştır(Ekici ve Tuncel, 2015:10). Grafik 1’de görüldüğü üzere 2000’li yıllardan sonra oluşan yoğun kentleşme sürecinin ardından ülkemizin aldığı dış göçlerle yukarıda bahsettiğimiz birçok sorun gün yüzüne çıkmıştır. Elbette ki Suriyeli göçmenlerin gelmesiyle kültür çatışmaları ve gettolaşma sorunları artışa geçmiştir. Önemli bir diğer sorunumuz ise güvenlik problemleridir. Bu problemler, kentlerdeki kültürel farklılıklar, demografik nedenler veya ekonomik nedenlere ve benzeri sebeplere dayandırılabilir.

2. SUÇ OLGUSU

Suç, insanlık tarihi kadar eski bir kavramdır(Güllü, 2014:104). Bu kavramın spesifik bir tanımını yapmak oldukça zordur. Hukuk sistemine göre sonucunun cezalandırıldığı fiillere suç adı verilmektedir(Ayhan ve Çubukçu, 2007:31). Bu kavram, dönem, mekan ve sosyal yapıya göre değişik anlamlar taşımaktadır(Burkay 2008:2). Ülkemizde iç ve dış göçün gücü, suçun daha komplike hale gelmesine neden olmaktadır(Güllü, 2014:104). Sosyal ve dinamik bir olgu olan suç, sosyo-kültürel dönüşüm içerisinde farklılık göstermektedir (Burkay, 2008:2). Bir kişi yasa ve kurallara aykırı hareket edip toplumun düzenini bozuyor ise cezalandırılması gerekmektedir. Suç bölgelere, kültürlere, ülkelere göre farklı tanımlanabilmekte ve ülkemizde suç sayılan bir durum, başka bir kültürde normal karşılanabilirken bulunduğumuz toplumun ekonomik durumu, sosyal dönüşümü, duyarlılığı, suç kavramını etkilemektedir(Güllü, 2014:104). Kriminologlara göre, suç politik süreçlere bağlı olan yasal bir kavramdır(Ayhan ve Çubukçu, 2007:31). Bireysel olarak ilerlediğimizde birçok neden ortaya konulabilmektedir.Bireylerin, ekonomik, psikolojik ve kültürel yapıları baz alınmaktadır. Öte yandan, demografik faktörler de bu düzlem içerisinde yerini almaktadır. Suç, toplumun huzurunun süre gelmesi için belirli kural ve kaidelerle belirlenmiş yasaların çiğnenmesi sonucu ortaya çıkan bir kavramdır.

2.1. Suç Teorileri

Suç teorileri, suça sebep olan davranışlara açıklık getirmeyi amaçlamaktadır. İnsanlık tarihi kadar eski olan bu kavramın altında yatan nedenlere ve ortaya çıkmasına sebep olacak teorilere değinecek olursak, bu teoriler suçun psikolojik, sosyolojik, bireysel ve biyolojik öğelerin etkileşiminden kaynaklandığını belirtmektedir(Burkay,2008:3). İlk ortaya çıkan ve suçu tek bir nedene dayandıran bireysel teoriler neo-klasik ekol, pozitif ekol, coğrafik ekol ve klasik ekol olarak dörde ayrılmaktadır(Yıldırım,2014:4). Klasik ekol (Faydacı Ekol), insanların kendi faaliyetlerini ölçtükten sonra suç işlediklerini, bir hareketin suç sayılabilmesi için kanunda yer alması gerektiğini savunmaktadır(Burkay,2008:4). Suça yatkın insanları ceza ile korkutarak toplum refahının sağlanabileceği vu rgulanmıştır(Yıldırım,2014:4). Suçluları cezalandırmak yerine suçları önlemenin daha önemli olduğunun altını çizmektedir(Yasuntimur,2024). Psikolojik ve sosyolojik bilimlerin etkisinde olan neoklasik ekol, suçtan çok

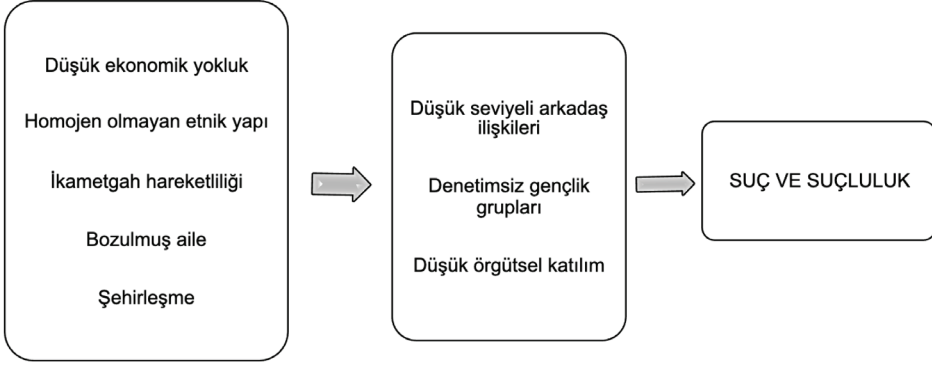
suçu işleyen kişinin psikolojik ve sosyolojik sorunlarını ele alarak cezanın suça değil suçu işleyen kişiye göre belirlenmesi gerektiğini savunmaktadır (Burkay,2008:5). Cesare Lombroso'nun öncülüğünde gelişen Pozitif ekol ise bireysel, biyolojik, sosyal ve psikolojik etkenlerin de suçun temelinde olduğunu vurgulamaktadır(Sosyolojik Müdahale, 2024). Son olarak coğrafi ekolden bahsedecek olursak, bu ekolde suçun, bireyin yaşadığı coğrafi bölgenin etkenleri (soğuk iklim, sıcak iklim vb.) ile alakalı olduğunu savunmaktadır(Burkay,2008:6).

Biyolojik teoriler, esasta suça yatkın kişiler ile diğer bireyler arasındaki biyolojik farkı ortaya koymaya çalışmaktadır; Bu bağlamda, hapishanede bulunan suçluların biyolojik yönden öne çıkan özelliklerinin belirlenmeye çalışılması esas alınmaktadır(Gökkulu,2019:1476). Biyolojik teorilerin ilk savunucularından olan Cesare Lombroso, suçlu kişilerin diğer kişilere göre biyolojik bakımdan anormal olduklarını ve onları suça iten nedenlere kalıtım yoluyla sahip oldukları belirtilmiştir(Yıldırım,2014:4). Sosyolojik teorilere göre hasta olan toplumun kendisidir(İçli,2004:77). Diğer bir deyişle, bu teori toplumsal yapı ve unsurlarını suça neden olan birleşenler olarak görmektedir (Burkay,2008:7). Emile Durkheim'e göre, suç olgusunun insan yaşamının bir parçası olduğu ve toplum yapısındaki karmaşıklığın bireyler arasındaki farklılıkları gün yüzüne çıkardığını vurgulamıştır(Dündar vd.2020:915). Bu farklılıklar da insanları bir noktada çeşitli sebeplerden suça teşvik etmektedir. Diğer bir teori ise psikolojik teorilerdir. Psikolojik problemler ve suç arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bu teori, bireylerin davranışlarının altında yatan nedeni çözümlmek için bireyin yapısının incelenmesi gerektiğini vurgulamaktadır(Gökkulu,2019:1481).

3.KENT VE SUÇ İLİŞKİSİ

Güvenlik ihtiyacı hayatımızın her noktasında var olmuş, olmaya da devam edecek bir kavramdır. Eski Yunan ve Roma'da ekonomik gelişmelerle beraber kentler duvarlarla çevrilmiş, surlar ve kaleler inşa edilerek güvenlik ihtiyacını öne çıkarmıştır(Baştürk,2015: 260). Sosyal teorilerde bahsettiğimiz gibi kentin komplike yapısı, bireylerin farklı özelliklere ve kültürlere sahip olması da suçu ve kentin arasındaki ilişkiyi gözler önüne sermektedir. Kentlerde artan nüfusla beraber toplum denetimi zayıflamakta ve doğru orantı ile suç oranları artış göstermekte olup, kıra kıyasla kentte farklı suçlar işlenmesine sebep olmaktadır(Altınışik, 2022:40). Kırdan kente göçten sonra kentteki

yapısal yetersizlikler sonucu oluşan gecekondulaşma, ekonomik farklılıklar ve eğitim durumları kentte bir ayrım oluşturmaktadır. Aynı zamanda bu yetersizliklerden kaynaklı, sosyal hizmetlerden ve kültürel aktivitelerden uzak kalmak da kişilerde birçok psikolojik soruna zemin hazırlamaktadır.

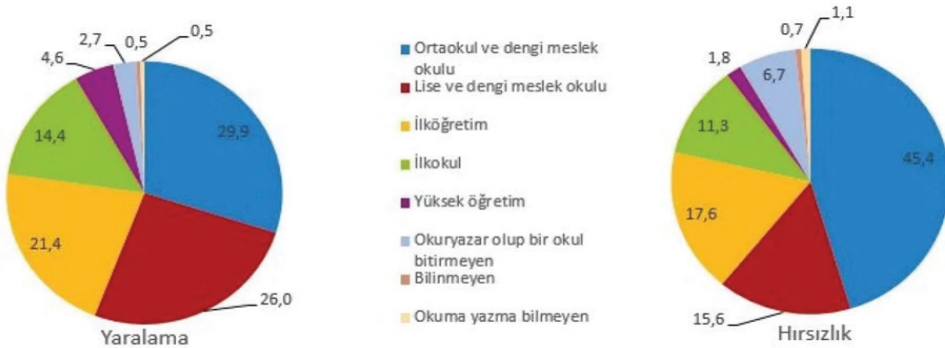
Şekil.1. Sosyal Çözünme Teorisi(Aliağaoğlu vd.2021:43)

Kentleşme ile birlikte bozulmaya başlayan yapı, farklı kültürlerle büyümüş insanların arkadaşlıkları, kırdan kente göç sonrası kentteki aile denetiminin zorlaşması da suç ve suçluluğu etkileyen faktörler arasındadır. Öte yandan, şekil 1'e göre ekonomik zorluklar, farklı kültürlerle bir arada olmak, kopmuş aile bağları ve kentleşme sonucu toplumun birlik ve beraberliğinin zamanla yok olmasını ve bu durumun bireyleri suça teşvik etmesinin farklı bir nedeni olarak gözler önüne sermektedir. Kentlerde pek çok nedenden meydana gelen suç, bireyleri tedirgin hale getirmektedir. Kentlerde artan suç oranları ve ortaya çıkan yeni suçlarla beraber insanlarda büyük kentlerin güvensiz olduğu izlenimini yaratmaktadır(Ataç,2007:16). Bu noktada güvenli kent, 20. yüzyılda insan hakları perspektifi ile şekillenen ve toplumların standardı haline gelmiş bir anlayıştır (Aksoy,2007:11). Diğer taraftan kırdan kente göçün insanlara, kırsala göre daha kolay iş ve geçim sağladığı düşünülse de, göç çevresel sorunlardan suç oranlarındaki artışa kadar birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Özellikle sanayi faaliyetlerinin yoğunlaşması ve kentleşmenin hız kazanmasıyla birlikte artan nüfus, çevresel sorunların ortaya çıkmasında önemli bir etken haline gelmiş; bu sorunlar hem ulusal düzeyde hem de uluslararası düzeydeki toplantılarda öncelikli gündem maddeleri arasında yer almıştır (Turan ve Turan. 2017:221). Diğer taraftan kentte yaşanan yoğun nüfus artışı elbette ki suç oranlarındaki artışı da beraberinde getirmektedir. Kentler, yapısı gereği suçun işlenme olasılığı daha yüksek ve suça yatkın bireyler için daha cazip yaşam alanlarıdır. Kentlerde,

kontrol mekanizmalarının zayıf olması ve saklanma imkanlarının kırsal alana göre daha fazla olması nedeni ile; dolandırıcılık, gasp, fuhuş, cinsel taciz vb. birçok suçun görülme olasılığı nispetten daha fazladır.

4. SUÇA NEDEN OLAN FAKTÖRLER

Suç neden olan faktörler dört ana başlıkta incelenecektir. Sosyo-kültürel, demografik, ekonomik ve mekansal faktörler şeklinde sıralanmaktadır(Ayhan ve Çubukçu, 2007:30). Öncesinde bahsedildiği gibi, suça bir sürü etken neden olabilmektedir. Altında yatan sebep bazen birini, bazense hepsini kapsamaktadır. Ekonomik eşitsizlik, yoksunluk, eğitim seviyesi, ailevi bağlar, arkadaşlık ilişkileri, işsizlik, sosyal medya etkisi gibi etkenler suça sebep olabilmektedir. İşsizlik ekonomik sıkıntıları ve yoksulluğu doğurmaktadır. İş bulma ihtimali artan nüfusla giderek azalmıştır. Aynı zamanda iyi bir iş bulabilmek için iyi bir eğitim seviyesine de ihtiyaç duyulmaktadır. Gördüğümüz gibi Bu Etkenler, domino taşı gibi birbirini etkileyen faktörlerdir.Eğitimsizlik ve suç üzerinde duracak olursak, vandalizm ile eğitim ilişkisi dikkat çekmekte Olup, eğitim seviyelerinin yükselmesi suç oranlarını azaltmakta ve eğitimin suçun çözümünde mihenk taşı olacağı belirtilmektedir(Altınışik,2022:41).

Şekil.2 (Doğruluk Payı,2024)

Elimizdeki verilerden yola çıkarak şekil 2’de görüldüğü gibi yaralama ve hırsızlık suçlarının en çok ortaokul ve dengi meslek okullarından mezun olanların işlediği görülmüştür. Yükseköğrenim alanların suç oranı diğer eğitim seviyelerinin oranına göre daha azdır. Bu verilere göre eğitim seviyesi arttıkça suç oranlarında azalma görülmektedir. Bu analiz, eğitim ve suç arasındaki bağlantıyı daha iyi çözümlememizi sağlamaktadır.Ekonomik faktörlerden söz edecek olursak, gelişmiş ülkelerde suçun ekonomik durumla bağlantılı olduğu,

yoksulluğun suç oranlarını artırdığı ve ekonomik durumun zayıf olduğu geçiş bölgelerinde suç oranlarının yüksek olduğu belirtilmektedir(Ayhan ve Çubukçu, 2007:35). Ekonomik yetersizlikler yaşam kalitesini etkilemektedir. İşsizlik, iş, bulma kaygısı, özellikle gençler için sosyal hayattan mahrum kalma, birçok psikolojik sorunla birlikte suçu da beraberinde getirmektedir. Yoksulluk kaynaklı eğitiminden geri kalan ve küçük yaşta sokaklarda çalışmaya başlayan çocuklar ekonomik koşulların suç üzerindeki etkisini ortaya çıkarmaktadır. Sosyal güvence içinde olmamak, maddi sıkıntılarla başa çıkmaya çalışmak gibi birçok nedenden insanlar suça yönelebilmektedir.

Elbette ki her maddi durumu yerinde olmayan insan suça meyilli değildir. Altında yatan birçok nedenden biri ekonomik yetersizlikler olabilmektedir. Demografik faktörler; etnik yapı, cinsiyet, yaş, çocuk sayısı, nüfus, medeni durum ve aile olarak nitelendirilmektedir(Ayhan ve Çubukçu, 2007:38). Bahsettiğimiz üzere nüfus yoğunluğu, farklı kültürel yapılarla sahip insanların bir arada yaşaması sonucu yetersiz kalan kontrol mekanizmalarından denetim eksikliği sebebiyle suça neden olabilmektedir. 19 yaş altı bireylerin suça daha yatkın oldukları ve belirli suçların özellikle bu yaş aralıklarında işlendiği belirtilmiştir(Ayhan ve Çubukçu, 2007:38). Cinsiyet, suç davranışlarını etkileyen temel toplumsal yapı unsurlarından biridir. İncelemeler, erkeklerin suç işleme oranlarının kadınlara oranla belirgin şekilde daha yüksek olduğunu belirtmektedir. (Saruç, 2014:61)

Öte yandan, medeni durum da suçun ortaya çıkmasında etkili bir dinamiktir. Aile içi şiddet, kadın cinayetleri gibi durumlarda failin çoğunlukla eş ya da eski eş olduğu görülmektedir. Nitekim 2023 yılında gerçekleşen kadın cinayetlerinin %41'inin faillerinin eşler olması (Velez, 2024), hem cinsiyetin hem de medeni durumun suç davranışları üzerindeki etkisini açıkça göstermektedir. Bu veriler, erkeklerin sadece genel suç oranlarında değil, aile içi şiddet gibi alanlarda da daha baskın fail konumunda olduğunu göstermekte; dolayısıyla cinsiyet ve medeni durumun birlikte ele alınmasının önemini ortaya koymaktadır. Mekansal faktörlerden bahsedecek olursak; Jane Jacobs ve Newman gibi kent kuramcılar, kent tasarımı ve suç arasında bir ilişki olabileceğini öne sürmüştür(Ayhan ve Çubukçu, 2007:38-40). Jane Jacobs, suçun kullanılmayan tenha ve metruk yerlerden çıktığını, Newman ise, yoğun göç sonucu sağlıklı yapılaşmanın da suça etkisi olabileceğini ve aynı zamanda bina büyüklüğü ve yüksekliğinin de suç oranını etkileyebileceğini savunmuştur(Ayhan ve Çubukçu, 2007:38-40). Güvenlik kameralarının olmadığı ışıklandırmanın az bulunduğu sokaklar ve inşaat halindeki yapılar

bulunduğu yeri tehlikeli bir hale getirmektedir. Bu şekilde tehlikeli sayılan ve suça zemin hazırlayan mekansal faktörler suça yatkın kişilerce tercih edilmektedir. Bu alanların ışıklandırılması ve kontrol mekanizmalarının gelişmesiyle suç riskini azaltmak mümkündür. Suç işleme eylemi kalabalık mekanlarda fazlayken kaçışı da zor hale getirmektedir.

5.SUÇ TEORİLERİ

5.1.Kırık Camlar Teorisi

Zimbardo, 1969 yılındaki deneyinde zengin kesim olan Palo Alto'ya ve hemyoksul hem de suç oranının yüksek olduğu Bronx'a iki araba yerleştirmiş; böylece Bronx'taki arabanın kısa sürede parçalandığı, Palo Alto'daki arabanın ise aynı şekilde kaldığı gözlemlenirken, Zimbardo, Palo Alto'daki arabaya bir balyoz darbesi indirmiş ve kısa süre sonra araç Vandallar tarafından parçalanmıştır(Temir, 2020:134). 1980'li yıllarda Zimbardo'nun deneyinden sonra Wilson ve Kelling tarafından bir bina baz alınarak kırık camlar teorisi ortaya çıkarılmıştır(Doğan ve Sevinç, 2011:30). Kırık camlar teorisi, terk edilmiş, sahipsiz ve bakımsız yerlerin suçu ortaya çıkarabileceğini belirtmektedir(Bektaş vd.2019:599). Bu teori, bir binanın penceresinin kırılması ve tamir edilmemesi sonucunda diğer camların da kırılacağı fikrini ortaya atmıştır(Temir,2020:134). Bir binada kırık camların bulunması o binanın terk edilmiş olduğunu göstermektedir. Bu durumda suça yatkın kişilerin o binaya zarar verebileceklerini düşünmelerini sağlamaktadır.

Görsel.1. Eski Çorum Devlet Hastanesi.2024

Kırık camlar teorisi baz alınarak değerlendirildiğinde bir binada tamir edilmemiş kırık bir cam bulunması diğer camlarında kırılmasına sebep olabilmektedir.

Yetersiz aydınlatması olan caddeler, onarılmayan terk edilmiş binalar ve güvenliği sağlanmamış iş alanları gibi yerlerin suça zemin hazırladığı ve suça yatkın insanları tetikleyeceği vurgulanmaktadır(Doğan ve Sevinç, 2011:30). Kontrol edilemeyen bir gaspçı veya herhangi bir suçlu aslında ilk kırılan camdır(Wilson vd. 5). Sonrasında kırılan diğer camlarla beraber suç, çığ gibi büyümektedir.

5.2.İnsan Ekolojisi ve Mamur Çevre Teorisi

Amos Hawley, insan ekolojisi teorisinde bireylerin davranışlarının zamansal ve mekansal etkenlerden etkilendiğini savunmaktadır(Güremen,2011:7). Bu teori baz alındığında, insanlar yaşadıkları yere uyum sağlamak adına kendilerine ait olmayan davranış kalıpları edinmektedirler(Güremen,2011:7). Örnek verecek olursak, konumuz olan kentleşme de insanlar, göçle beraber her zaman bulundukları bir ortamdan yabancı oldukları bir alana geçiş yapmışlardır. Uyum sağlamak adına kendilerini başka kalıplarda bulmaları doğal bir süreçtir. Hawley'in bu teorisi suç ve mekanın bağlantısını ve içerisindeki süreci baz almıştır(Güremen, 2011:7). Mamur çevre teorisi ise, bir bölge ne kadar korunaklı olursa, örneğin; yüksek duvarlar, çitler, kameralar, girmenin veya çıkmanın oldukça zor olduğu bölgelerin suç üzerinde etkisi olduğunu vurgulamaktadır(Güremen, 2011:4).

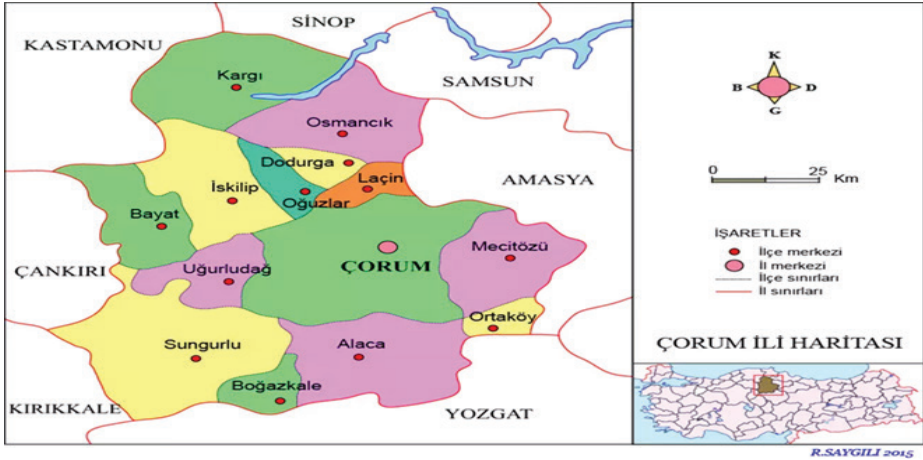
5.3. Kriminal İmkan Teorisi

Bu teori bahsettiğimiz gibi suçu ekonomik koşullara dayandırmaktadır. Sosyal bağların zayıflığı ve ekonomik imkansızlıkların suça sebep olmasından dolayı yoksul kesimlerde suç oranının yüksek olabileceğini, fakat suç etkenlerinin kısıtlılığı nedeniyle suç oranlarının bir yandan düşük olabileceğinin altı çizilmektedir(Boyras,2010:13). Suça yatkın kişiler bahsedilen yoksul kesimlerde yaşamlarını sürdürseler de, bu durum o kısımlarda suç oranının fazla olduğu anlamına gelmemektedir. Bir süre sonra bu kesimdeki insanlar aynı sorunlardan mustarip oldukları için bile bir birlik oluşturabilmektedir. Özet olarak, kriminal imkan teorisi suçu bireysellikten çok çevresel etmenlere dayandırmaktadır.

6. SUÇ VE KENT DEĞERLENDİRİLMESİNDE ÇORUM İLİ ÖRNEĞİ

6.1.Coğrafi Konum ve Demografik Özellikleri

Çorum'u suç ve kent bağlamında incelemenden önce demografik ve coğrafi özelliklerini detaylandırmak daha doğru olacaktır. Coğrafi konumu ile Karadeniz bölgesi ve İç Anadolu bölgesinin geçiş noktasıdır ve geniş bir idari sınıra sahiptir(Kaya ve Akdemir, .2019:17). Yüz ölçümü 12.820,00 km²'dir(Çorum Valiliği, 2024). Karadeniz'in iç orta bölgesinde bulunan Çorum'un merkez hariç 13 ilçesi vardır. Çorum, Kastamonu, Sinop, Samsun, Amasya, Yozgat, Kırıkkale ve Çankırı illeri ile çevrilidir. Kent, sahip olduğu geniş arazisi ve ulaşım ağları ile Ankara ve Samsun Karayolu bağlantı noktasıdır.

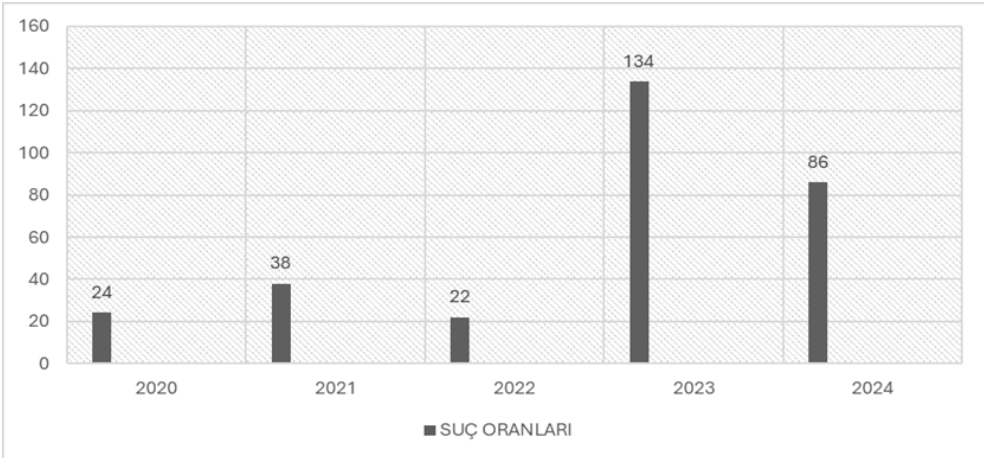
Görsel.2. Çorum İl Haritası

Çorum'da, Cumhuriyet dönemiyle siyasal, teknolojik ve ekonomik unsurların artması sonucu hızlı bir kentleşme süreci başlamıştır(Kaya ve Akdemir,. 2019:21). Demografik yapıyı etkileyen önemli unsurlardan biri ise nüfusyoğunluğudur.İlinnüfusuise528.351'dir(ÇorumValiliği,2024).%49,6'sı erkek iken %50,4'ü kadınlardan oluşmaktadır(Nüfusun,2024). Diğer illerden aldığı göç sayısı 27.902 iken diğer ülkelerden aldığı göç sayısı ise 1.440'tır(TÜİK,2024). Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre Çorum'da okuma-yazma bilmeyen oranı 4.4 olarak belirlenmiştir(Hakimiyet,08/01/2024). Ekonomik açıdan değerlendirildiğinde,19. yüzyılın ortalarında Çorum'da işsizlik oranı %27,58 dir(Ak,2022:161). 2019 yılında ise 1.54 milyar dolarlık ihracat yaparak Türkiye'deki illere kıyasla 15. sırada olup değinilen yıl içerisinde ise işsizlik oranı %5.9 olarak Türkiye'de en

düşük 9. il olmuştur(Wikipedia, Çorum 2024). 19. Yüzyılda orta ölçekli bir ekonomiye sahip olan Çorum tarım, hayvancılık, bakırcılık , dokumacılık ve demircilikle geçinmektedir(Ak,2022:187). Çorum ili tarihi unsurlarla çevrili, kültürel ve ekonomik yönden gelişmiş bir ilimizdir. Hititlerin başkenti Hattuşa'nın bu şehirde bulunması turizme katkıda bulunurken, diğer yandan kentin ekonomik yapısını da etkilemektedir. Çorum, tarım ve sanayi açısından gelişmiştir. Aynı zamanda Çorum leblebisi bir marka haline gelmiş ve kent bundan gelir elde etmiştir. Birçok kültüre ev sahipliği yapan bu kent giderek büyümekte ve gelişmektedir.

6.2 Çorum Kentinde Suç Olgusu

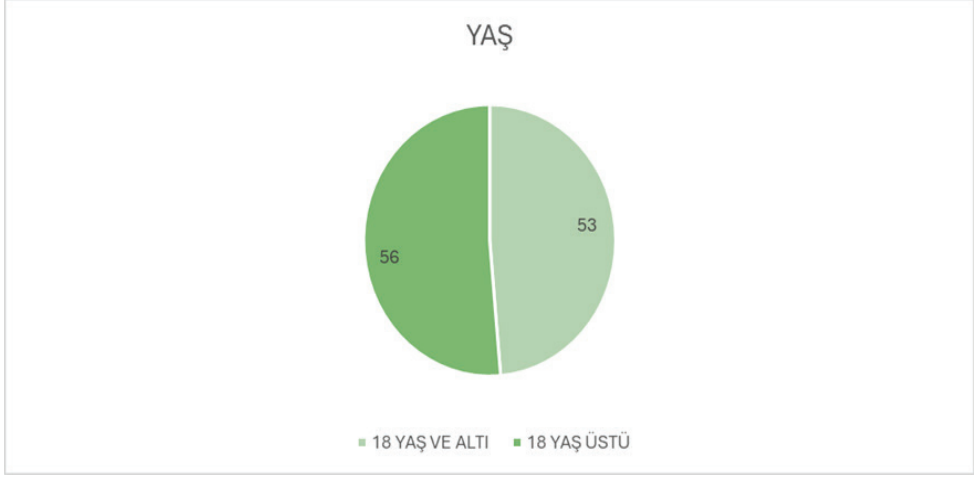
Suç ve suçun işlendiği yer arasındaki bağlantı incelenecek en önemli etkenlerden biridir(Yılmaz vd.2006:1). Çorum ilinde işlenen asayiş suçları bu konu kapsamında ele alınacaktır. Asayiş suçları ,toplumsal vakalar, terör suçları, ölümlü ya da yaralamalı trafik kazaları, organize suçlar dışında kalan kişi ve mal varlığına karşı işlenen suçlardır(T.C. İçişleri Bakanlığı,2024). Dolandırıcılık, sahtecilik, yankesicilik, trafik suçları, insan ticareti, ekonomik ve narkotik suçlar şeklinde sıralanabilmektedir(T.C. İçişleri Bakanlığı,2024). Bu çerçevede, İhlas haber ajansının (İHA) haber kaynaklarından elde edilen verilerle Çorum'daki suç ve kent ilişkisini incelenecektir Ekonomik, sosyolojik, kültürel veya psikolojik birçok etken suçun kaynağı olabilmektedir. Elbette ki bahsettiğimiz üzere mekansal faktörler de bunu desteklemektedir. Öncelikle Çorum'da 2020-2024 yıllarındagerçekleşen suç oranları incelenecektir.

Grafik.2. 2020-2024 Çorum Asayiş Suç Oranları (İHA, 2020-2024 Çorum Haberleri)

Grafik.2’de beş yıl içerisinde en çok suçun 2023 yılında gerçekleştiği görülmektedir. Kapsamlı bir veriye sahip olmadan Çorum il merkezinin suç oranlarını bir sebebe dayandırmak mümkün değildir. Bu yıllarda Çorumun nüfusunu baz alırsak; Çorum nüfusu sırasıyla, 2020 yılında 530.126, 2021’de 526.282, 2022’de 524.130, suçun en yoğun olduğu yılda 528.351, ve 2024’te ise 521.335’ tir (Nüfusune, 2024-2025). Son beş yıl içerisinde Çorum, nüfusu giderek azalmaktadır. 2022 yılından sonra bir artış görülse de 2024 yılında tekrar azalma gözlemlenmektedir.

Suç oranlarını nüfus sayısına oranladığımızda veriler daha sağlam değerlendirilecektir. 100.000 kişi başına düşen suç oranları yıllara göre şöyle sıralanmaktadır; 2020 yılında 100.000 kişi başına düşen suç oranı 4,53’tür. 2021 yılında 7,22 iken 2022 yılında 4,20 olarak hesaplanmaktadır. 2023 yılı ve 2024 yılı için ise 25,36 ve 16,50’dir. Bu durum da nüfusla suç oranının aynı doğrultu da ilerlemediğini gözler önüne sermektedir. 2023 yılındaki artışı çözümlemek için birçok etken incelenilmelidir. Elimizdeki verilerden yola çıkarak 2023 yılı içerisinde Çorum’un aldığı iç göç oranı ile göçün bu duruma bir etken olup olmadığı incelenecektir. 2023 yılında 27.902 kişi Çorum’a göç etmiş 20.301 kişide Çorum’dan başka illere göç etmiştir(TÜİK, 2024). Aldığı göç ve verdiği göçe göre Çorum 2023 yılında göç alan bir il olmuştur. Suç oranının düşük olduğu 2022 yılı ile kıyaslırsak; Çorum’un aldığı göç 18.693 iken verdiği göç ise 20.374’tür (TÜİK, 2024). 2023 yılında Çorum daha çok göç almıştır. Verilen ve alınan göçlerle Çorum’daki nüfus yapısının değişimi kaçınılmazdır. Göç eden kesimde yetenekli iş gücü kaybı, göçenlerin yerine kırdan göçün artması, ekonomik durumlar, gelen göçün kültürel yapısı ve iş gücü bunların her biri ayrı etkenlerdir. Büyük şehirlerden gelen göçlerde uyum sağlayamama sorunu da ortaya çıkabilmektedir. Öte yandan Çorum tarıma dayalı bir ekonomiye sahip, tarlalarda çalışmak adına mevsimlik işçiler de bu ilde fazlasıyla mevcuttur. Bu veriler sonucunda nüfus, göç ve ildeki kültürel farklılıklar az da olsa gözler önüne serilmektedir. Suç, esas alınırken suçlunun demografik özellikleri de önemli bir etkidir. Bu durumda medeni durumu, aile yapısı, cinsiyeti, yaşı vb. birçok etken de göz önünde bulundurulmalıdır.

Grafik.3. Çorum’da 2020-2024 Yılları Arasında Suça Karışan Bireylerin yaşı(İHA, 2020-2024 Çorum Haberleri)

İHA’nın haber sitesinde belirtilen yaşlarla hazırlanmış bu grafikte Çorum’da 18 yaş altı ve 18 yaş üstü suç işleyen bireyler arasında çok fark görülmemektedir. Suç yaşı olabildiğince aşağılardadır. 13-17yaş aralığı çocukların suça karışma oranları diğer yaşlara göre daha yüksektir. Bu bireylerin aile yapısı, eğitim durumları, psikolojik ve ekonomik durumları aynı zamanda sosyal çevreleri daha net bir tespit için incelenmelidir. Fakat elimizde olan verilerden yola çıkarak belirli çıkarımlar doğrultusunda küçük yaştaki çocukların ceza-i indirim sebebi ile suç korkusunun olmadığı, sosyal çevrelerinin sağlıklı olmadığı, aile yapılarının bozulmuş veya kopmuş olduğu gibi bir genelleme yapılabilmektedir. Çorum’da yaşayan bireylerin eğitim durumlarına değinecek olursak; %71’ini ilkökul, ortaokul ve liseler oluşturmakta, %17’sinin üniversite ve üstü, %12’si de diğer eğitim seviyelerini(okuryazar olmayan, veya ilkökul mezunu) kapsamaktadır(Endeksa, 2024). Bu veriler bu ilde üniversite ve üstü eğitim seviyesinin diğer eğitim seviyesine kıyasla daha az olduğunu göstermektedir. Fakat %71’lik bu kısım genç kesimin eğitim sürecinin devam ettiğini göstermektedir.

Medeni durum da önemli bir faktördür. Medeni durumu, Çorum bazında değerlendirildiğimizde Çorum’un merkezinde nüfusun %51,92’si evli, %19,27’si ise bekarken %9,4’ü boşanmış veya eşini kaybetmiş bireylerden oluşmaktadır(Endeksa, 2024) Bu bulgulardan yola çıkarak Nüfusun büyük bir kısmının evli olması Çorum’da geleneksel aile yapısının devam ettiğini gözler önüne sermektedir. Mekansal faktörlerden bahsedecek olursak;

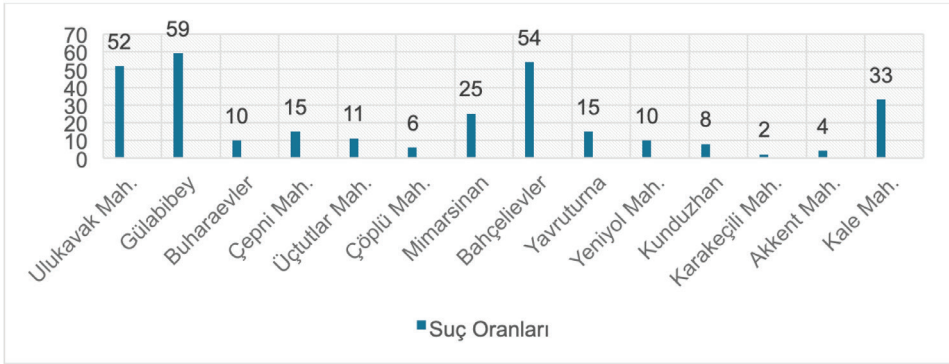
Çorum merkezin mahalleleri esas alınarak suç oranları mahalle bazında çıkarılmıştır. Çorum, Akkent, Bahçelievler, Buharaevler, Gülabibey, Kale, Karakeçili, Kunduzhan, Mimarsinan, Ulukavak, Yavruturna, Yeniyol, Çepni, Çöplü, Üçtutlar, Bayat gibi toplam 15 mahalleye sahiptir. Çorum merkezin gelişimi ile eskiden köy olan yerler mahalle konumuna yükselmiştir. Yavruturna Karakeçili Kale, Çepni ve Kunduzhan Mahalleleri 1800’lü yıllardan isimlerini koruyarak gelmişlerdir(Ak,2022:51).

Çorum Merkez Nüfusu	2020	2021	2022	2023	2024
Bahçelievler Mah.	47.110	46.832	46.161	44.436	45.039
Buharaevler Mah.	29.065	29.400	30.272	30.130	31.754
Gülabibey Mah.	42.136	41.796	41.214	38.532	39.533
Kale Mah.	19.549	19.182	18.773	17.642	17.748
Akkent Mah.	5.304	4.962	7.525	7.111	8.609
Karakeçili Mah.	5.879	5.764	5.852	5.631	5.663
Kunduzhan Mah.	2.894	2.842	2.768	2.606	2.497
Mimarsinan Mah.	16.165	16.125	15.999	15.107	15.422
Ulukavak Mah.	61.357	61.764	62.467	59.943	61.384
Yavruturna Mah.	7.162	6.933	6.898	6.543	6.493
Yeniyol Mah.	1.403	1.330	1.305	1.212	1.137
Çepni Mah.	2.711	3.160	3.352	3.892	4.182
Çöplü Mah.	2.109	1.934	1.785	1.651	1.561
Üçtutlar Mah.	24.756	25.282	25.138	25.039	25.360
Bayat Mah.	99	88	85	118	109

Görsel.3. Mahallelere göre 2020-2024 yılı Çorum nüfusu (Çorum Belediyesi)

Mahallelerin yapısına ilişkin ayrıntılı bir analiz, daha uygun bir tercih olacaktır. Tablodanyola çıkarak 2020-2024 yılları arasında nüfusu en çok olan mahalle Ulukavak Mahallesidir. Bu da mahallenin içerisindeki kültürel çeşitliliğin olduğunu göstermektedir. Bunu da sırasıyla Bahçelievler, Gülabibey, Buharaevler, Üçtutlar, Kale, Mimarsinan, Akkent, Yavruturna, Karakeçili, Çepni, Kunduzhan , Çöplü, Yeniyol ve Bayat Mahallesi takip etmektedir. Elbetteki bir mahallenin nüfusunun artması yukarıda belirttiğimiz

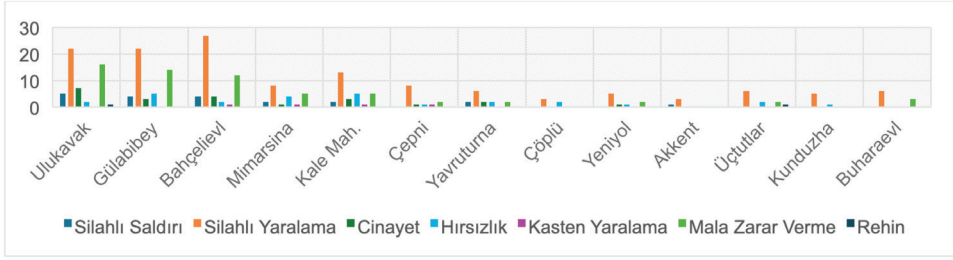
gibi suç oranlarını doğrudan etkilememektedir. Mahallelerin nüfus yapısı, kültürel çeşitlilik ve sosyoekonomik faktörler açısından birçok farklılık göstermektedir. Nüfusun fazla olduğu mahallelerde, eğitim seviyesi, kültürel farklılıklar ve yaşam tarzı bakımından çeşitlilik artmaktadır. Bu çeşitlilikle beraber olumlu yansımaların yanı sıra olumsuz birçok etken de ortaya çıkabilmektedir. Aynı zamanda mahallelerin aydınlatmalarının, kontrol mekanizmalarının güçlü veya zayıf yapıda olması da suç olgusunu etkilemektedir. Bu mahallelerin sosyal, mekansal ve ekonomik dinamiklerini incelemek daha doğru sonuçlar doğuracaktır. Ulaşabildiğimiz verilerden yola çıkarak 2020-2024 yılı Çorum merkez mahallelerinde gerçekleşen, trafik kazaları ve hangi mahalleye ait olduğu bilinmeyen suçlar hariç Asayiş suç verileri incelenecektir. Öncelikle, İHA Haber Arşivinden elde ettiğimiz mahalle bazlı suç oranlarının verilerini grafik halinde incelemek, asayiş suçlarının mahallelere göre yapılan analizin daha sistematik olmasını sağlayacaktır.

Grafik.4. Çorum Merkez Mahallelerinin 2020-2025 Yılları Arasında Suç Oranları (İHA, 2020-2024 Çorum Haberleri)

Temel alınan yıllar arasında mahallelerin suç oranları Grafik.4'te gösterildiği gibidir. Çorum'un merkez mahalleleri arasında en çok suçun işlendiği mahallenin Gülabibey Mahallesi olduğu görülmektedir. Bahçelievler Mahallesi ve Ulukavak Mahallesi de sırasıyla Gülabibey Mahallesi'ni takip etmektedir. Suç oranı bakımından bu Mahallelerin ardından Kale, Mimarşinan, Yavruturna, Çepni, Üçtutlar, Yeniyol, Buharaevler, Kunduzhan, Çöplü, Akkent ve Karakeçili Mahalleleri gelmektedir. Ancak daha önce de değindiğimiz üzere bu suç verilerini, nüfusa dayandırmak doğru olmayacaktır. Görüldüğü üzere baz alınan beş yıl içerisinde en çok suç Gülabibey Mahallesi'nde

işlenmiştir. Suç olgusu, nüfustan kaynaklı olsaydı en çok suçun Ulukavak Mahallesinde işlenmesi gerekirdi bu durumda suçun nüfus yoğunluğuna bağlı olarak değerlendirilmemesi gerektiği görülmektedir. Nüfusun bu duruma etkisi olsa da suçun sebebi nüfus yoğunluğu değildir. 38.532 nüfusa sahip olan Gülabibey Mahallesi, yaşlı nüfusun az olduğu, eğitim seviyesinin %76'sının ilkokul, orta ve lise, %11'inin ise üniversite ve üzeri bir eğitim seviyesine sahip olduğu bir mahalledir (Endeksa,2024). Bu verilerden, Gülabibey mahallesinde suça neden olan faktörü bulmak mümkün değildir. Mahallenin sosyoekonomik düzeninin düşük olması durumunda, bireyler suça yönelebilmektedir. Öte yandan, mahalleye sonradan göç yapılma durumu veya kiracı oranının fazla olması, mahalleye olan aidiyet hissinin yetersizliği ile bu gibi durumlar ortaya çıkabilmektedir. Mahallede bulunan dar, ışsız, تنها ve kontrol mekanizmalarının az olduğu noktaların çokluğu da bireyleri suça itebilmektedir. Aile yapısı, arkadaş ortamı, eğitimsiz topluluklar, alkol satış noktalarının çokluğu, komşuluk ilişkilerinin yetersiz olması ile toplum destekle denetimin yok denecek kadar az olması gibi birçok neden sıralanabilmektedir. Kısacası, Gülabibey Mahallesi'ndeki suç oranının yüksek olmasını, nüfus, eğitim seviyesi ya da yaşlı nüfusun düşük olması olarak belirlemek zayıf kalacaktır. Sosyoekonomik sıkıntılar, mekansal faktörler, alınan göçler, insanlar arasındaki bağın zayıf olması ve birçok psikolojik etken de bu durumu tetikleyebilmektedir.

Grafik.5. Çorum Merkez Mahallelerinde İşlenen 2020-2025 Asayiş Suçları (2020-2024 İHA Haber Verileri)

Grafik 5'te de görüldüğü üzere, Çorum'un merkez mahallelerinde 2020-2025 yılları arasında işlenen asayiş suçları dağılımı sunulmaktadır. İncelenen bu suç türleri arasında silahlı saldırı, silahlı yaralama, cinayet, hırsızlık, kasten yaralama, mala zarar verme ve rehin alma yer almaktadır. Grafik incelendiğinde, en çok işlenen suçun silahlı yaralama olduğu açıkça görülmektedir. Silahlı yaralama vakalarının en yoğun yaşandığı mahalle ise

Bahçelievler Mahallesi'dir. Bu mahalleyi sırasıyla Ulukavak ve Gülabibey Mahalleleri takip etmektedir. İstatistikler hazırlanırken, mala zarar verme adı altında, kundaklama, ev ve işyeri kurşunlama gibi eylemler dahil edilmiştir. Grafik.5'te verilen verilere göre mala zarar verme suçlarının en çok işlendiği mahalle Ulukavak mahallesidir. Bu mahalleyi sırasıyla Gülabibey ve Bahçelievler takip etmektedir. Hırsızlık suçunu ise Kale mahallesi ve Gülabibey mahallesinde eşit sayıda işlenmiş olup ardından bu mahalleleri Mimarsinan ve Bahçelievler mahallesi takip etmiştir. Cinayet ve silahlı saldırı en çok Ulukavak mahallesinde gerçekleşmiştir. Ardından ise Bahçelievler ve Gülabibey, Ulukavak Mahallesini takip etmiştir. Kasten yaralama suçuna ilişkin istatistikler oluşturulurken, delici ve kesici alet kullanılmadan gerçekleştirilen kavgalar baz alınmıştır. Bu istatistikler sonucunda Mimarsinan, Bahçelievler, Kale ve Çepni Mahallelerinde eşit sayıda kasten yaralama suçu işlenmiştir. Son olarak rehin alma suçlarının ise Ulukavak ile Üçtutlar Mahallesinde eşit oranda gerçekleştiği görülmektedir.

Çorum merkez mahallelerinde 2020-2024 yılları arasında meydana gelen asayiş suçları incelendiğinde, suçların büyük bir kısmının konutlarda işlendiği dikkat çekmektedir. Bu suçların failleri çoğunlukla mağdurların yakın çevresinden; aile üyeleri veya arkadaşları olarak karşımıza çıkmaktadır. Konutlardan sonra en sık suç işlenen yerlerin iş yerleri olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, suçların önemli bir bölümünün gece saatlerinde gerçekleştiği belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, alacak-verecek anlaşmazlıkları nedeniyle hatırı sayılır sayıda suç işlendiği görülmüştür. Bu tür vakaların ise genellikle parklar, otoparklar, cami bahçeleri, araç içleri, pazar alanları, boş araziler, sokaklar, inşaat alanları, terminaller, benzin istasyonları ve hatta zaman zaman okul bahçeleri gibi kamusal ya da yarı kamusal alanlarda meydana geldiği saptanmıştır. Suçların büyük bir kısmının genellikle ıssız, ışsız ve kontrol mekanizması zayıf yerlerde gerçekleştiği görülmektedir. Buradan yola çıkarak suçun daha az gözlemlenebilen ve suçlu bireylere göre daha güvenli hissettiren yerlerde işlendiğini göstermektedir. Bu bağlamda kırık camlar teorisine de değinmek doğru olacaktır. Eğer bir yerdeki kırık bir cam onarılmazsa diğer camların akıbeti de aynı olacaktır. Başka bir deyişle basit bir ihmal sonucu suçun yaygınlaşmasına ve olağan hale gelmesine davetiye çıkaracaktır. Özellikle çocuk parkları ve kamusal alanlarda meydana gelen suçlar, ihmal devam ettiği sürece süreklilik kazanacaktır. Denetimsiz kalan her mekan suça elverişli bir ortam haline gelmektedir.

SONUÇ

Gelişen dünya düzeniyle birlikte bireyler, köy yaşamında ihtiyaçlarına yeterli karşılığı bulamamış ve zamanla kentlere yönelmiştir. Köyden kente göçün artmasıyla birlikte, kentlerde farklı kültürel arka planlara sahip bireylerin bir araya gelmesi karmaşık bir toplumsal yapı ortaya çıkarmıştır. Artan nüfus, kentlerde ekonomik ve güvenlik temelli sorunları da beraberinde getirmiştir. Kent, insanların bir arada yaşadığı sosyal bir alandır. İnsan çeşitliliği açısından geniş bir yelpazeye sahip olan bu yapı, insanlara birçok alanda imkan sağlarken aynı zamanda bu çeşitliliğin getirdiği karmaşa göz ardı edilmemektedir. Baz aldığımız diğer kavram olan suç ise insanın bulunduğu her ortamda ortaya çıkmaktadır. Kentleşme ile ortaya çıkan kompleks yapı ile suç unsuru gün yüzüne çıkmıştır. Zaman geçtikçe birçok suçta çeşitlilik artmış ve suç oranları giderek çoğalmıştır. Bu sorunun altında yatan temel sebepler çeşitlilik yönden oldukça fazladır. Kent yaşamına hem sosyal hem de ekonomik açıdan uyum sağlayamayan bireylerde zamanla psikolojik problemler gözlemlenmektedir.

Bu bağlamda, köyden kente gelen ve yaşamının büyük bir bölümünü kırsalda geçirmiş bir aile ile kente uyum sağlamak zorlanan çocukları arasında aidiyet sorunları yaşanabilmektedir. Eğitim düzeyi de bu süreçte önemli bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentlerde, yüksek olan eğitim düzeyi ile kırsaldan gelen bireyler arasında oluşan fark, toplumsal uyumu zorlaştırabilmektedir. Suç ve kent olgularını birlikte ele aldığımız bu çalışmada, bireyleri suça iten veya suçtan koruyan birçok mekânsal faktörün etkili olduğu görülmektedir.

Yüksek korunaklı duvarlar, çitler, güvenlik kameraları ve güvenlik personelleriyle donatılmış alanlar daha güvenli iken, terk edilmiş ve korumasız bölgeler suçun daha sık gerçekleştiği alanlar hâline gelmektedir. Ancak bu durum, her kentte ve her koşulda aynı şekilde ortaya çıkmamaktadır. Sonuç olarak, suçu yalnızca tek bir nedene bağlamak çoğu zaman mümkün değildir. Suç, çok boyutlu bir olgudur ve çeşitli sosyal, ekonomik, psikolojik ve mekânsal etkenlerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkmaktadır. Çorum kent merkezindeki suçun demografik, ekonomik ve toplum kültür etkileşimleri üzerinden ele alınarak, kentleşme sürecinin suça etkileri ifade edilmiştir. Değerlendirme sonucunda, gelir dağılımındaki eşitsizlikler, iç ve dış göç hareketleri, iş gücü piyasasındaki dalgalanmalar ve kentsel alanların sosyal alan ve ekonomik dinamiklerin farklılaşması suç oranlarını dolaylı

veya dolaysız biçimde etkileyen esas dinamikler öne çıkmıştır. Kentin, tarihsel ve kültürel birikimine rağmen, Kentsel planlama yetersizliği ve bazı mahallelerdeki sosyo-ekonomik mevcudiyetsizlik, suçun mekânsal dağılımını vurgulamaktadır. Bu veriler, yerel idari yapılar için kent güvenliği politikalarının yalnızca asayiş güçlerine değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik ve kültürel iyileştirmelere de dayandırılması gerektiğini göstermektedir. Dolayısıyla, Çorum ili kapsamında elde edilen veriler, Türkiye’de benzer özellikler taşıyan Nüfus yoğunluğu bakımından orta segmentteki şehirler için de önemli çıkarımlar sunmakta ve suçla mücadelede sistematik bir analizin zorunluluğunu vurgulamaktadır.

Sonuç olarak, kentlerde suçu ortaya çıkaran değişkenler yalnızca mekânsal koşullarla sınırlı kalmamakta; demografik, kültürel, ekonomik ve ailevi faktörler de önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle eğitimsizlik, aile yapısı, toplumsal çevre ve yaşam standartları, yalnızca çocukların değil, genel olarak suça yatkın bireylerin davranışlarını da biçimlendirmektedir. En çok suç işlenen bölgelerin sistematik olarak tespitinin yapıp, alanların suçtan arındırılması gerekmektedir. Bu noktada terk edilmiş alanlarda kontrol mekanizmalarının bulunması veya artırılması, karanlık bölgelerin ışıklandırılması, metruk yapıların kentsel dönüşüme kazandırılması ve çocuk parklarının daha güvenli hale getirilmesi gibi önlemler, suç oranlarının azalmasına katkı sağlayacaktır. Dolayısıyla hem çocuk suçluluğu hem de kentlerde suça yönelme riski taşıyan bireyler yalnızca bireysel değil, toplumsal bir sorun olarak ele alınmalı; kapsamlı veriler ışığında analiz edilmeli ve iyileştirici politika araçları geliştirilmelidir. Ancak bu şekilde hem bireylerin hem de toplumun geleceğini koruma altına almak mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Aksoy, Erman. (2007) Suç ve Güvenli Kent Yaklaşımı, *Mimarlar Odası Ankara Şubesi*, 11.
- Ak, İ. (2022). Çorum Merkez Kazasının Sosyal ve Ekonomik Yapısı. Çorum Belediyesi Kültür Yayınları, 51-187.
- Altınışik, H. U. (2022). Kent ve Suç İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Adli Bilimler ve Suç Araştırmaları Dergisi* 5(1) , 40-41.
- Aliagaoglu, A., & Uğur, A. (2021). Kentlerde Suç ve Suça İten Sebepler, Suçla İlgili Teorik Çalışmalar. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 26(43), 43–59.
- Ataç, E. (2007). Suçun Kentsel Mekandaki Algısı: ‘Güvensizlik Hissi. *Mimarlar Odası Ankara Şubesi*, 16.
- Aydınlı, H. İ., & Çiftçi, S. (2015). Türkiye’de Kır-Kent Kavramlarının Değişen Niteliği ve Mevzuatın Sürece Etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(54), 193–194.
- Ayhan, İ., & Çubukçu, M. (2007). Suç ve Kent İlişkisine Ampirik Bakış. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 31–40
- Baştürk, Ş., vd. (2015). Kent Güvenliği Olarak Suç Korkusu: Bursa Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 260–266.
- Bektaş, M., Erkal, P., & Çetin, D. T. (2019). Kırık Camlar Teorisinin İşletmelere Uyarlanması: Ölçek Geliştirme Çalışması. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 599–610
- Burkay, S. (2008). Teorik Çerçeve ve Suç. *Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar* , 2-7.
- Boyraz, Z. (2010) ‘‘Malatya Şehrindeki (Beydağı ve Sanayi Karakolu) Hırsızlık Olaylarının Mekansal Analizi.’’ , 13.
- Çorum Valiliği. (n.d.). Çorum nüfusu. 8 Ocak 2024 tarihinde erişildi, <http://www.corum.gov.tr/ilcelerimiz>
- Çorum Valiliği. (n.d.). Çorum yüz ölçümü. 8 Ocak 2024 tarihinde erişildi, <http://www.corum.gov.tr/ilcelerimiz>

- Çorum Belediyesi. (n.d.). Demografik özellikler: Demografik yapı. 8 Ocak 2024 tarihinde erişildi, <http://www.corum.bel.tr>
- Doğan, H.İ. & Sevinç, B. (2011) Suç Teorileri Ve Şehir Güvenliği: Bitlis İliyle İlgili Genel Bir Değerlendirme. *Polis Bilimleri Dergisi*. Cilt:13, 30.
- Dündar, Ö., & Kesbiç, C. Y. (2020). Malvarlığına Karşı İşlenen Suçların Suç Teorilerine Göre Mekânsal Analizi, 9–15.
- Ekici, S. & Tuncel, G. (2015) “Göç ve İnsan” *Birey ve Toplum Dergisi* 5(9),10.
- Endeksa, Çorumun Demografik Özellikleri, Çorum Nüfusu, Eğitim Seviyesi, SES
- Gökkulu, G.(2010). Kent Güvenliği, Kentleşme ve Suç İlişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 24(1), 212.
- Gökkulu, G. (2019). Suç Kuramları: Biyolojik ve Psikolojik Yaklaşımlar: Eleştirel Bir Değerlendirme. 1476-1481.
- Gökyurt, F. vd. (2015). Türkiye için Yeni Bir Şehir Tanımı Gerekli mi. Çağdaş Yerel Yönetimler,3.
- Güllü, İ. (2014). Suç Olgusuna Teorik ve Eleştirel Bir Yaklaşım. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 16(1) ,104.
- Güremen, L.(2011). Amasya Kenti Özelinde Asayiş Suçlarının Kentsel Mekanda Dağılışı Özellikleri ve Nedenselleri Üzerine Bir araştırma. *Akademik Bakış Dergisi*,4.
- Hayta, Y. (2016). Kent Kültürü ve Değişen Kent Kavramı. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 166.
- “Hakimiyet, Çorumda Okuma-Yazma Oranı” Erişim Tarihi: 8 Ocak 2024 <https://www.corumhakimiyet.net/corumda-okuma-yazma-bilmeyenlerin-orani-44>
- Işık, Ş. (2005). Türkiye’de Kentleşme Ve Kentleşme Modelleri. *Ege Coğrafya Dergisi* ,58.
- İçli, T. (2004). Kriminoloji. *Martı Yayınları, Ankara*. 77.
- İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı Resmi Sayfası, T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı - Ekonomik Suçlar

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Resmi Sayfası, T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü - Asayiş Suçları

İHA, 2020-2024 Çorum Haberleri, Arama Sonuçları - İhlas Haber Ajansı, Erişim Tarihi: 01.06.2025

James Q. Wilson And George L. Kelling, The police and neighborhood safety Broken Windows ,5

Kanlı, İ. B. & Kaplan, B. (2018). Kentsel Güvenliğin Sürdürülebilirliğinde İleri Teknolojilerin Kullanılması: Coğrafi Bilgi Sistemleri. *Tesam Akademisi Dergisi* ,150.

Kavruk, H. (2024). Kırsal Ve Kentsel Alanda Mahalle: Köylerde, Kent Ve Kasabalarda, Büyükşehirlerde Mahalle Kavramı. *SDE Akademi Dergisi*, 127.

Kaya, A. Y. & Akdemir, İ. O. (2019) . Çorum Kent Morfolojisi. *Hiper Yayın, İstanbul* ,17

Kendirli, Ç. H., Başaran M. Ş. ve Turan, H. (2015) 2464 Sayılı Kanun Kapsamında Belediye Gelirlerine Eleştirel Bir Bakış. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 126.

Mutlu, A. Reyhan, H. & Doğan, H.H. (2016) “ Kentleşme” *Ankara: Palme*, 13-77

Mevzuat.gov.tr. (5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu)Erişim Tarihi: 10.02.2024

Nufusune, Çorumun Cinsiyete Göre Oranları” Erişim Tarihi: 8 Ocak 2024 <https://www.nufusune.com/corum-nufusu>

Nufusune, Yıllara Göre Çorum Nüfusu,2024- 2025, Erişim Tarihi: 8 Ocak 2024, ÇORUM Nüfusu

Özer, Akif. (2004) “Türkiye’de Kentleşme Sorunu” Görev Bölüşümünde Arka Bahçe: Yerel Yönetimler ,16-21.

Saruç, Semra. (2014) “Türkiye’de Kadın Hükümlüler: Kadın Hükümlülerin Profili Ve Suçluluğa Etki Eden Olguların Analizi” Toplum ve Sosyal Hizmet,61.

Sosyolojik Müdahale, Pozitif Ekolden Sosyolojik Teoriye Suç Algısı, (sosyolojikmudahale.com) 03.01.2024.

- Temir, E. (2020). Kırık Camlar Teorisinin Kurum Kültürüne Uyarlanabilirliği. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi* 4, 134.
- Turan, H. & Güvenç, C. (2025). Köy ve Mahalle Yönetimi Seçim Süreçlerinin Etkinliği: Uygulama Sorunları ve Reform İhtiyacı Üzerine Bir Araştırma. *Türk İdare Dergisi*, 501, 303-335.
- Turan, İ. & Turan, H. (2017) Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Öğrencilerinin Çevresel Tutumlarına Yönelik Bir Araştırma. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(4), 220-230.
- “TÜİK, Çorum iç ve Dış Göç” Erişim Tarihi: 8 Ocak 2024 <https://nip.tuik.gov.tr/?value=IIgostergeKartlari>
- TÜİK, Yıllara göre Çoruma alınan ve verilen Göçler, Nüfus İstatistikleri Portalı
- Velev, Türkiye’de Kadın Cinayetlerinin Korkunç Yükselişi” Erişim Tarihi: 6 Ocak 2024. <https://velev.news/yasam/2023te-turkiyede-kadin-cinayetlerinde-korkunc-yukselis/>
- Yasintimur, A. Bilişim Suçlarının Suç Sosyolojisi Açısından Değerlendirilmesi, www.difose.com.tr/bilisim-suclarinin-suc-sosyolojisi-acisindan-degerlendirilmesi 10.02.2024
- Yılmaz, A. & Günayergün, S.(2016) “Türkiye’de Şehir Asayiş Suçları: Dağılışı Ve Başlıca Özellikleri”, 1.
- Yıldırım, A. (2014) “Sosyo-kültürel Yapı ve Suç Olgusu Arasındaki İlişki: Malatya Örneği” *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 16 1-7, 4.
- Yılmaz, E. & Çiftçi, S. (2011). Kentlerin Ortaya Çıkışı Ve Sosyo-Politik Açından Türkiye’de Kentleşme Dönemleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 253-255.
- Wikipedia, Türkiye Demografisi, https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye_demografisi Erişim Tarihi: 10.02.2024
- Wikipedia, “Çorum” Çorum - Vikipedi (wikipedia.org) 07.01.2024.
- 2020 yılında hüküm giymiş suçluların eğitim durumları (Doğruluk Payı, “Hükümlülerin Eğitim Seviyesi” Türkiye’nin Cezaevi İstatistikleri | Doğruluk Payı (dogrulukpayi.com). 05.01.2024)

İTFAİYE TEŞKİLATLARINDA SU KULLANIMI, YÖNETİMİ VE ALTERNATİF YAKLAŞIMLAR ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME¹

Sedat BARUTCU²

Duran ANAYURT³

Emre Safa TENGİLİMOĞLU⁴

Erdem SOYLU⁵

1. GİRİŞ

Yangın, insanlık tarihi boyunca can ve mal kayıplarına yol açan en önemli afetlerden biri olmuştur. Günümüzde teknolojik ilerlemelere rağmen yangınla mücadelenin temel unsuru su olmaya devam etmektedir. İtfaiye teşkilatlarının kullandığı suyun büyük kısmı, özellikle Türkiye’de, şehir şebekelerinden sağlanmaktadır. Bu durum, yangın güvenliği açısından kritik olsa da içme suyu kaynaklarının aşırı kullanımına bağlı olarak sürdürülebilirlik sorunlarını da beraberinde getirmektedir.

Son yıllarda iklim değişikliği, kuraklık ve su kıtlığı gibi küresel sorunlar, itfaiye teşkilatlarının su kullanımını daha stratejik bir bakış açısıyla ele

¹ Bu çalışma 2. INTERNATIONAL RABAT SCIENTIFIC RESEARCHES AND INNOVATION CONGRESS 06-07 September 2025 MORACCO yapılan kongrede sözlü sunumdan geliştirilmiştir.

² ORCID: 0000-0001-5160-2085
Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Sivil Savunma ve İtfaiyecilik Programı, Çankırı-Türkiye

³ ORCID:0009-0009-3037-5923
Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Sivil Savunma ve İtfaiyecilik Programı, Çankırı-Türkiye

⁴ ORCID: 0000-0003-4051-8499
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Teknik Bilimler MYO Sivil Savunma ve İtfaiyecilik Programı, Kütahya-Türkiye

⁵ ORCID: 0000-0002-9884-031X
Gümüşhane Üniversitesi Kürtün MYO Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü/Sivil Savunma ve İtfaiyecilik Pr. Gümüşhane-Türkiye

almasını zorunlu kılmaktadır. 2024 yılı verilerine göre ortalama sıcaklıkların uzun yıllar ortalamasının 1,7 °C üzerine çıkarak 15,6 °C'ye ulaşması ve yağışların %6,3 oranında azalması, su kaynaklarının üzerindeki baskıyı daha da artırmıştır. Bu koşullar altında yangınlara müdahalede kullanılan suyun verimli, tasarruflu ve sürdürülebilir şekilde yönetilmesi artık bir tercih değil, bir zorunluluk haline gelmiştir.

İtfaiye teşkilatlarının geleneksel uygulamaları genellikle yüksek debili su kullanımına dayalıdır. Ancak bu yöntemler, hem büyük miktarda su tüketimine yol açmakta hem de uzun vadede şehirlerin su yönetimi politikaları üzerinde olumsuz etkiler doğurmaktadır. Buna karşılık, son yıllarda geliştirilen yüksek basınç–düşük debi sistemleri, sisleme teknolojileri, köpüklü söndürme yöntemleri ve suyun geri dönüşümünü esas alan uygulamalar, yangınla mücadelede daha az suyla daha etkin sonuçlar elde etme imkânı sunmaktadır.

Bu çalışma, itfaiye teşkilatlarının su kullanım alışkanlıklarını ve mevcut durumunu incelemekte; su yönetimi, tasarruf yöntemleri, müdahale stratejileri ve alternatif kaynaklara yönelik çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlamaktadır. Böylece hem yangın güvenliği hem de sürdürülebilir kent yönetimi açısından daha bütüncül bir yaklaşım ortaya koymak hedeflenmektedir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Dünya genelinde itfaiye teşkilatlarının su kullanımı üzerine yapılan araştırmalar, farklı ülkelerin farklı stratejiler geliştirdiğini göstermektedir:

NFPA (ABD) standartlarında, yangın güvenliği için gerekli su miktarları detaylı olarak tanımlanmıştır.

Avrupa ülkelerinde itfaiyeler genellikle içme suyu yerine endüstriyel su, yağmur suyu veya göl/baraj sularını tercih etmektedir.

Türkiye’de ise şehir şebekesi ana kaynak durumundadır. İstanbul ve Ankara gibi büyükşehirlerde itfaiye teşkilatlarının yıllık milyonlarca metreküp su kullandığı rapor edilmiştir (İstanbul İtfaiyesi Faaliyet Raporları, 2022).

Su kullanımında israfı önlemek amacıyla gerekli tedbirler alınma elzem ve bu yöntem tasarruflu cihazlarla yapılabilir.

Fotoğraf 1: Tatbikat esnasında bir itfaiye aracının su tüketimi - Bai (2025)

Bu literatür, Türkiye’de itfaiye teşkilatlarının alternatif su kaynaklarını kullanmaya yönelik sistematik bir politika geliştirmesi gerektiğini göstermektedir.

3. Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Literatür taraması, Türkiye’deki büyükşehir belediye itfaiye raporlarının incelenmesi ve uluslararası uygulamaların karşılaştırılması yoluyla analiz yapılmıştır. Ayrıca su yönetimi ve yangın güvenliği konularında ikincil verilerden yararlanılmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Su Kullanım Kaynakları

- Türkiye’de itfaiye teşkilatları suyun yaklaşık %80’ini şehir şebekelerinden temin etmektedir. Bu durum içme suyunun israfına ve su kıtlığına yol açmaktadır. Su tasarrufundaki en önemli hususlardan birdir.

- Bazı bölgelerde barajlar, göletler ve deniz suyu da destekleyici kaynak olarak kullanılmaktadır.

4.2. Yıllık Su Tüketimi

- İstanbul İtfaiyesi'nin yıllık su tüketiminin 3–5 milyon m³ aralığında olduğu rapor edilmiştir.
- Ankara ve İzmir gibi büyükşehirlerde de benzer yüksek tüketim rakamları söz konusudur. Ankara Büyükşehir Belediyesi verilerine göre Yıllık tüketim yaklaşık 55.000 ton olarak bilinmekte olup, yıllık 11 bin yangın vakasında ortalama yangın başına düşen su miktarı 4500-5000 ton arasında değerlendirilebilir.

Fotoğraf 2: Yangına Müdahalede Su Sisi Uygulamasını

4.3. Müdahale Stratejileri

- Geleneksel yöntemlerde yüksek debili su kullanımı tercih edilmekte, bu da ciddi su kayıplarına yol açmaktadır.

- Modern stratejilerde düşük debi-yüksek basınç sistemleri, sisleme teknolojileri ve köpüklü söndürme sistemleri ile daha az su kullanılarak etkin müdahale sağlanabilmektedir.

4.4. Su Tasarruf Yöntemleri

- Eğitim tatbikatlarında geri dönüştürülen su kullanımı,
- Yangın simülasyon sistemleri ile tatbikatlarda gerçek su kullanımının azaltılması,
- İleri teknoloji söndürme cihazlarıyla müdahale süresinin kısaltılması, tasarrufun sağlandığı yöntemler arasındadır.
- 4.5. Alternatif Su Kaynakları
- Yağmur suyu toplama sistemleri ile depolanan suyun itfaiyelerce kullanılması,
- Endüstriyel bölgelerde proses sularının değerlendirilmesi,
- Deniz, göl ve baraj sularından doğrudan kullanım,
- İtfaiye teşkilatlarında su kullanımı ile ilgili bilgilendirici eğitimlerin düzenlenmesi
- İtfaiyelerde hortum çaplarının düşürülmesi ve debi akış kontrollerinin yapılması
- Özellikle baca yangınlarında su israfını engelleyerek su tüketimini düşürmeyi hedeflemek aynı zamanda maddi kayıplarında önüne geçebilir.
- Yeraltı su kaynaklarının yangın hidrant sistemlerine entegre edilmesi, önemli alternatiflerdir.

5. TARTIŞMA

İtfaiyelerin su kullanımı, sadece yangınla mücadele açısından değil, aynı zamanda şehirlerin su yönetimi politikaları açısından da kritik bir konudur. Türkiye’de su kıtlığı riskinin arttığı düşünüldüğünde, itfaiyelerin sürdürülebilirlik odaklı stratejiler geliştirmesi kaçınılmazdır. Bu çalışmanın bulguları, itfaiye teşkilatlarının mevcut su kullanım alışkanlıklarının sürdürülebilirlik açısından yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini ortaya

koymaktadır. Özellikle Türkiye’de yangın söndürme faaliyetlerinde kullanılan suyun büyük ölçüde şehir şebekelerinden sağlanması, hem içme suyu kaynaklarını zorlamakta hem de kuraklık riskinin arttığı günümüz iklim koşullarında ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. İklim değişikliği nedeniyle artan sıcaklıklar ve azalan yağışlar, su kaynaklarının üzerindeki baskıyı daha da artırmaktadır (MGM, 2025).

Uluslararası literatür incelendiğinde, gelişmiş ülkelerde itfaiye teşkilatlarının alternatif su kaynaklarını kullanma konusunda önemli adımlar attığı görülmektedir. Örneğin, NFPA standartlarında kırsal ve yarı-kentsel alanlarda yağmur suyu depolama sistemlerinin ve göletlerin yangın suyu kaynağı olarak kullanılabilmesi vurgulanmaktadır (NFPA, 2023). Türkiye’de ise bu tür sistemlerin henüz yeterince yaygınlaşmadığı dikkat çekmektedir.

Diğer yandan, teknolojik gelişmelerin su tüketimini azaltmaya yönelik sunduğu fırsatlar da önemlidir. Yüksek basınçlı-düşük debili sistemler, sisleme teknolojileri ve köpüklü söndürme yöntemleri, yangın söndürmede aynı etkinliği daha az suyla sağlayabilmektedir (Aydın & Ersoy, 2022). Ancak bu teknolojilerin yaygın kullanımında maliyet, bakım ve eğitim konularında kısıtlılıklar bulunmaktadır. Özellikle küçük ve orta ölçekli belediyelerde, geleneksel yüksek debili su kullanımına dayalı yöntemlerin hâlen baskın olduğu görülmektedir.

Tatbikat ve eğitimlerde kullanılan suyun yönetimi de tartışmaya değer bir konudur. Pek çok ülkede, yangın simülasyon merkezleri aracılığıyla eğitimlerin büyük kısmı su kullanılmadan veya geri dönüştürülmüş su ile gerçekleştirilmektedir. Türkiye’de de bu yönde çalışmalar olsa da uygulama düzeyinde ciddi eksiklikler bulunmaktadır (Kaya & Yılmaz, 2021). Bu durum, hem su tasarrufu sağlamak hem de maliyetleri azaltmak açısından dikkate alınması gereken bir husustur.

Dolayısıyla tartışmanın genel çerçevesi, itfaiye teşkilatlarının su yönetiminde daha planlı, teknolojik ve alternatif kaynaklara dayalı bir yaklaşımı benimsemek zorunda olduğunu göstermektedir. İklim değişikliği, artan şehirleşme ve su kıtlığı gibi faktörler, geleneksel yöntemlerin sürdürülebilir olmadığını ve yeni stratejilerin hayata geçirilmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Avrupa’daki uygulamalar incelendiğinde, içme suyunun yerine alternatif kaynakların kullanımı yaygınken, Türkiye’de bu alanda ciddi bir boşluk olduğu görülmektedir. Ayrıca, yangın güvenliği kültürünün gelişmesi ve

yangına erken müdahale imkanlarının artırılması, su tüketimini dolaylı olarak azaltabilecek stratejiler arasındadır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın sonucunda şu öneriler öne çıkmaktadır:

- Şehir şebekesi bağımlılığı azaltılmalı, alternatif su kaynakları (yağmur suyu, deniz, baraj, endüstriyel sular) daha aktif kullanılmalıdır. İtfaiye teşkilatlarının içme suyu kaynaklarına olan bağımlılığı azaltılmalı; deniz, göl, baraj, gölet ve yeraltı suları gibi alternatif kaynaklar ile yağmur suyu toplama sistemleri yaygınlaştırılmalıdır.
- Tatbikatlarda simülasyon sistemleri yaygınlaştırılmalı, geri dönüştürülmüş su kullanımı teşvik edilmelidir. Eğitim ve tatbikatlarda kullanılan suyun geri kazanımı sağlanmalı; yangın simülasyon teknolojileri ve sanal eğitim yöntemleri yaygınlaştırılmalıdır. Böylece hem ciddi miktarda su tasarrufu yapılabilir hem de maliyetler düşürülebilir.
- Modern söndürme teknolojileri (sisleme, köpük, yüksek basınç sistemleri) ile daha az suyla daha etkin sonuç alınmalıdır. Yüksek basınç–düşük debi sistemleri, sisleme teknolojileri ve köpüklü söndürme yöntemleri daha geniş ölçekte kullanılmalıdır. Bu teknolojilerin yaygınlaştırılması için merkezi ve yerel yönetimlerce teşvik ve finansal destek sağlanmalıdır.
- İtfaiye teşkilatları yıllık su tüketim raporları hazırlamalı ve bu raporlar yerel yönetimlerle paylaşılmalıdır. Bu yaklaşım hem şeffaflığı artıracak hem de sürdürülebilir su yönetimi politikalarının geliştirilmesine katkı sağlayacaktır..
- Belediyeler, çevre kurumları ve üniversiteler arasında su yönetimi ve yangın güvenliği iş birliği projeleri geliştirilmelidir. Bu sayede hem bilimsel veriler ışığında uygulamalar yapılabilir hem de yeni teknolojilerin entegrasyonu kolaylaşır.

KAYNAKÇA

- Aydın, M., & Ersoy, K. (2022). Urban fire fighting and sustainable water management: A case study in Turkey. *Journal of Fire Safety Science*
- Kaya, E., & Yılmaz, H. (2021). Yangın söndürmede kullanılan suyun verimliliği ve alternatif kaynakların değerlendirilmesi. *İtfaiye Dergisi*
- NFPA (National Fire Protection Association). *Fire Protection Standards*. ABD, 2020.
- Türkiye Cumhuriyeti. Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik. 2009.
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı. *Faaliyet Raporları*. 2022.
- European Fire Service. *Water Management Practices in Firefighting*. Brüksel, 2021.
- TMMOB. *Yangın Güvenliği ve Su Yönetimi Raporları*. 2020.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2024). *Çevre ve Su İstatistikleri Raporu*.
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü. (2025). *Türkiye iklim raporu*. T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı.
- Tengilimoğlu, E. S., & Barutcu, S. (2023). *İtfaiye Teşkilatlarında Kamu Tasarruflarına Örnek Uygulama Önerileri*. İ. Tengilimoğlu & S. Barutcu (Ed.), *Yaz Yayınları* (1. basım, ss. 5–15). Yaz Yayınları.
- United Nations (UN-Water). (2023). *World water development report 2023: Partnerships and cooperation for water*. UNESCO. <https://www.unwater.org>

KAMU YÖNETİMİ DEĞERLENDİRMELERİ

yaz
yayınları

YAZ Yayınları
M.İhtisas OSB Mah. 4A Cad. No:3/3
İscehisar / AFYONKARAHİSAR
Tel : (0 531) 880 92 99
yazyayinlari@gmail.com • www.yazyayinlari.com